

LUNDS
UNIVERSITET

En mötesplats för alla?

En intervjustudie om fritidsgårdsverksamhet i en svensk storstadskommun

Linnéa Meyer

Linnéa Meyer
GNVM03
Vårterminen 2021
Genusvetenskapliga institutionen
Lunds Universitet
Handledare: Irina Schmitt
Antal ord: 20 165

Tack!

Stort tack till alla deltagare som har varit en del av den här studien. Tack för att ni har delat med er av era erfarenheter och arbete. Utan er ingen uppsats!

Tack Irina Schmitt för tiden du har lagt på att handleda mig genom den här processen. Dina kommentarer har varit ovärderliga! Tack för påminnelsen att ibland är en promenad den bästa metoden för att komma vidare i skrivandet.

Tack till min familj och vänner som peppat och stöttat genom uppsatsens alla skeden!

Abstract

Swedish youth-centres are characterized by their vision of being a “meeting place for all”. To fulfil this vision, inclusion has become a relevant concept and tool for those working within these centres.

This thesis is based on interviews with seven youth-workers and managers within youth-centres in a large Swedish municipality. The aim of the study is to investigate how youth-workers and managers work with inclusion, and what potential tensions may arise working with the vision of being a “meeting place for all”. As the study has been carried out in a Swedish municipality, the link between governance and the everyday work is also analysed. The material is analysed through an intersectional analysis and Ahmed’s and Brown’s theoretical discussions on concepts, as well as Brown’s theoretical framework of neoliberalism as governmentality.

The analysis shows the complexity of inclusion work, and how it can be manifested in different ways. Power dynamics such as heteronormativity, ableism and racialization are discussed, stressing the importance of an intersectional understanding of power in youth-centres. Furthermore, the study shows how neoliberalism affects the organization of work through market values.

Nyckelord: Inkludering, Intersektionalitet, Nyliberalism, Fritidsgårdar, Ungdomar

Key words: Inclusion, Intersectionality, Neoliberalism, Youth-Centres, Youths

Innehållsförteckning

Abstract	3
1 Inledning	5
1.1 Syfte och forskningsfrågor	6
2 Bakgrund	8
2.1 Fritids- och ungdomsgårdar – en kort historisk tillbakablick och den mediala bilden	8
3 Tidigare forskning	11
3.1 Fritidens roll som främjande och förebyggande: Ungdomens risker	11
3.2 Kritiska studier om plats och pedagogik	14
3.3 Normalisering och reglering i välfärdens institutioner	18
3.4 Studiens placering i relation till tidigare forskning	19
4 Teori	21
4.1 Mot en poststrukturalistisk epistemologi	21
4.2 Inkludering	22
4.3 Nyliberalism som styrande logik	25
4.4 Intersektionalitet	26
4.5 En sammanfattande diskussion	29
5 Metod och metodologi	31
5.1 Urval, rekrytering och deltagare	31
5.2 Onlineintervjuer	32
5.3 Tematisk analys	35
5.4 Att göra etisk forskning	37
5.5 Metodologiska och etiska reflektioner	37
6 Analys	40
6.1 Fritidsgårdens heteronormativitet	40
6.2 Delaktighet – En fråga om funktionalitet?	45
6.3 Rummet och aktivitetens betydelse	49
6.4 Stökiga killar och fritidsgårdens kontraster	52
6.5 Styrning för gallerierna	56
6.6 En sammanfattande slutsats	59
7 Avslutande diskussion	62
Referenser	63
Bilaga 1	68

1 Inledning

Ungas rätt till en meningsfull fritid är central inom svensk ungdomspolitik och betydelsen av en meningsfull fritid är framstående inom ungdomsforskningen. Kostnadsfria aktiviteter och meningsfulla mötesplatser har en betydande roll i ungas möjlighet till deltagande i samhället.¹ En verksamhet som kan fylla en sådan funktion är den öppna fritidsverksamheten, närmare bestämt, fritidsgårdsverksamheten. Fritidsgårdsverksamheten placerar sig i en spänning mellan att vara förebyggande och främjande och rör sig ofta runt en idé om att förebygga möjliga problem och samtidigt bidra till ungas personliga utveckling. Ett uppdrag som inte kommer utan utmaningar.

Placerat i en svensk storstadskommun, hädanefter ”Storstaden”, formuleras fritidsgården som en mötesplats för ”alla” och i styrdokument för verksamheten nämns att fritidsgårdarna ska arbeta med inkludering.² Begreppet inkludering har problematiserats inom feministisk forskning för att reproducera en avpolitiserad föreställning om jämlikhet utan hänsyn till maktstrukturer, relaterat till att den med makt står i begrepp att inkludera den utan.³ Det ställer frågor om vem som ska inkluderas i fritidsgårdsverksamheten, hur det arbetet tar sig i uttryck och vilka maktdynamiker som finns inbäddade. Det berättar i sin tur också om en spänning i visionen att vara en mötesplats för alla.

I det spänningsfältet väcks frågor om hur personer som arbetar med fritidsgårdsverksamhet navigerar i sitt yrke och hur innehållet av deras arbete ser ut, men även hur arbetet förhåller sig till uppdragsgivaren, i det här fallet Storstadens kommun.

Studien avser därmed att analysera arbetet med inkludering i fritidsgårdsverksamheten och spänningar i att vara en mötesplats för alla. I relation till den kommunala kontexten undersöks även länken mellan styrning och det dagliga arbetet på fritidsgården.

Studien formas främst av kritiska och intersektionella ungdomsstudier och normeringsprocesser i välfärden med ett fokus på mötesplatser och pedagogik. För att fånga

---

¹ Se bland annat: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, *Ungas rätt till en meningsfull fritid- tillgång, trygghet och hinder*, 2020.; Fejes, Andreas, Dahlstedt, Magnus, ”Becoming the role model: youth recreation leaders, occupational choice and a will to include”, *Discourse: Studies in the cultural politics of education*, Vol.39 (6), 2018.

² Med anledning av etiska avvägningar har kommunen avidentifieras. Styrdokument finns att tillhandahålla vid förfrågan.

³ Se bland annat: Bilge, Sirma, ”Intersectionality Undone”, *Du Bois Review: Social Science Research on Race*, Vol.10 (2), 2013, s.406.

upp arbetet med inkludering, att vara en mötesplats för alla och styrning har arbetet letts av frågor om pedagogik, verksamhetens roll och nyliberalism som styrningslogik.

Materialet bygger på sex intervjuer med sju personer vilka arbetar som fritidsledare eller enhets/verksamhetschefer inom fritidsgårdsverksamheten i Storstaden. Materialet analyseras med hjälp av en intersektionell analys, Ahmeds och Browns teoretisering av begrepp samt Browns ramverk för nyliberalism som governmentalitet.

1.1 Syfte och forskningsfrågor

I regeringens demokratiutredning från 2016 konstaterades att det saknas en övergripande bild av hur situationen för den öppna fritidsverksamheten ser ut i Sverige.⁴ Detta visar på ett behov för vidare analys av fritidsgårdsverksamheten.

Med utgångspunkt i fritidsledares och enhets-/verksamhetschefers berättelser om sin arbetsvardag diskuterar och analyserar studien utifrån den individuella berättelsen bredare strukturer i fritidsgårdsverksamheten. Det övergripande syftet med studien är att generera kunskap som kan bidra till meningsfulla mötesplatser och en meningsfull fritid för unga. Följande frågor har varit ledande för uppsatsen:

- Hur arbetar personer inom fritidsgårdsverksamheten med inkludering? Vilka maktdynamiker uttrycks i inkluderingsarbetet?
- Vilka spänningar finns det i fritidsgårdsverksamhetens vision att vara en mötesplats för alla?
- Upplever personer som arbetar inom fritidsgårdsverksamheten någon styrning från Storstadens kommun och chefer? Hur påverkar det deras dagliga arbete?

1.1.1 Disposition

Uppsatsen är uppdelad i sju avsnitt. Efter inledning, syfte och forskningsfrågor presenteras en bakgrund med fokus på den historiska och mediala bilden av fritidsgårdsverksamhet följt av en presentation av Storstaden. Avsnitt tre redogör för den tidigare forskningen relaterat till uppsatsens område. Avsnitt fyra går in på uppsatsens teoretiska ramverk. Avsnitt fem innehåller presentation av material, metod samt etiska och metodologiska reflektioner. Det följs upp av analysen i avsnitt sex som är uppdelad i fem underteman

---

⁴ "Låt fler forma framtiden", SOU 2016:5, s.540.

och en sammanfattande slutsats. Uppsatsen avslutas med avsnitt sju som innehåller en avslutande diskussion.

2 Bakgrund

I det här avsnittet ges en kortare historisk bakgrund till fritids- och ungdomsgårdarnas uppdrag. Därefter ges en redogörelse för organiseringen av öppen fritidsgårdsverksamhet i Storstaden och en beskrivning av relevanta styrdokument. Styrdokumentet ämnar ge en kontextuell bakgrund och är inget som kommer att analyseras i sig.

Fritidsgårdarna är en del av den öppna fritidsverksamheten i Storstaden och kan även benämnas som öppna mötesplatser. Jag kommer främst att använda mig av benämningen fritidsgård/ar och fritidsgårdsverksamhet i uppsatsen.

2.1 Fritids- och ungdomsgårdar – en kort historisk tillbakablick och den mediala bilden

Fritidsgårdsverksamheten brukar benämnas som en öppen mötesplats/fritidsverksamhet menat att den är gratis, utan krav på att anmäla sig och bygger på frivilligt deltagande. Tillskillnad från fritidsklubben (vilken också benämns som öppen fritidsverksamhet) är fritidsgårdsverksamheten inte lagstadgad.⁵

I Perssons forskning om samhällsnyttan av fritidsgårdar ges en historisk tillbakablick över fritidsgårdarnas verksamhet. Enligt Persson kan fritidsgården som begrepp spåras till 1900-talet med en idé att samhällsproblem kunde lösas genom frivilliga sammanlutningar. I takt med urbaniseringens utveckling i Sverige under 1960-talet upprättades allt fler ungdomsgårdar för att möta de ungdomsproblem som upplevdes i de nya bostadsområdena.⁶ Ungdomsgårdarna bytte sedan namn till fritidsgårdar, och hade som målsättning dels att ”sysselsätta ungdomar för att undvika negativa gängbildningar i bostadsområden (förebyggande verksamhet), dels att fungera som en sluss till föreningsengagemang för en föreningslös ungdom.”⁷

I Ungdomsstyrelsens (nu MUCF) rapport om mediebilderna av fritidsgårdar från år 2008 framhålls att fritidsgårdarna sällan nämns i relation till den faktiska verksamheten. Verksamheten nämns snarare som en åtgärd och lösning inom ungdoms- och socialpolitiken på bland annat problem med kriminalitet och missbruk. I den mediala bilden av vem

---

⁵ Skolverket, ”Fritidshem och öppen fritidsverksamhet”, 2021-05-10.

⁶ Persson, Ulf, *Samhällsnyttan av fritidsgård*, Statens råd för byggnadsforskning, Stockholm, 1981, s.12-13.

⁷ Persson, 1981, s.13.

fritidsgårdarna riktar sig till nämns tjejer och killar i lika stor utsträckning. Däremot är erbjudandet av ”tjejaktiviteter” ett genomgående tema i mediabilden.⁸ Enligt Ungdomsstyrelsen sticker också följande ut gällande mediabilden av målgrupper för verksamheten,

Den tematiska triaden mellan kategorierna invandrare, förort och fritidsgårdar måste dock ses som det mest intressanta resultatet av målgruppsanalysen. Ett tongivande mönster i diskursen är onekligen att frågor kopplade till invandrarungdomar som grupp, och till förorten som kontext, på olika sätt tas upp i samband med mötesplatsfrågor. En närmare analys av de artiklar som berör begreppen invandrare, förort och fritidsgård ger intrycket att samtliga texter är problemorienterade. Situationen i förorter, eller bland invandrarungdomar, beskrivs ofta som speciellt problematisk. Ofta verkar artiklarna ha uppstått i anslutning till reaktioner kring ökad kriminalitet bland unga, eller ungdomsvåld.⁹

Även om Ungdomsstyrelsens medieanalys är från 2008 ger den fortfarande en relevant bild av mediediskurser om fritidsgårdarnas verksamhet, hur uppdraget formuleras, och vem som anses vara målgrupp för verksamheten. Den kritiserade kategoriseringen av invandrare, förort och fritidsgårdar i relation till kriminalitet är fortfarande en aktuell diskussion som tas upp i analysen tillsammans med teman om heteronormativitet, funktionsmaktordning och styrning.

2.1.1 Storstaden

Studien placerar sig som nämnt i en svensk storstadskommun. Till följd av etiska avvägningar används pseudonymen Storstaden istället för kommunens namn. Följande kommer jag ge en övergripande beskrivning av Storstaden och innehållet av styrdokument som är ledande för Storstadens fritidsgårdsverksamhet.¹⁰

Likt andra kommuner i Sverige är kommunfullmäktige i Storstaden det högst beslutande organet som tar beslut om kommunens inriktning, verksamhet och ekonomi vilket sammanställs årligen i kommunfullmäktiges budget.¹¹ Storstaden är därefter uppdelad i ett antal stadsdelar.

Den stora ramen för Storstadens arbete sätts bland annat av kommunfullmäktiges budget där målområden och prioriteringar beskrivs. I budgeten nämns att alla barn och

---

⁸ Ungdomsstyrelsen, Mediabilden av fritidsgårdar och andra mötesplatser för ungdomar: Innehålls- och diskursanalys av svensk press 1995-2008, 2008, s.31-32.

⁹ Ungdomsstyrelsen, 2008, s.34.

¹⁰ Med anledning av kommunens aidentifiering refereras det inte till styrdokument. Vid förfrågan finns dessa att tillhandahålla.

¹¹ Sveriges Kommuner och Regioner, ”Så styrs kommunen”, 2021-03-21.

unga ska ha rätt till en meningsfull fritid genom bland annat öppna mötesplatser och att dessa ska utformas inkluderande.¹²

Utefter budgeten konkretiseras sedan arbetet med fritidsfrågor, barn och unga av ansvarig nämnd. Det finns ett övergripande fokus på unga i riskzon i styrdokumentet, ofta kopplat till kriminalitet, där fritiden menas kunna vara en förebyggande åtgärd. Det följs ofta av fritidens främjande potential och att mötesplatserna ska vara positiva platser där unga kan förverkliga sin potential. Fritidsgården betonas också som en verksamhet som ska vara öppen och tillgänglig för alla. Avslutningsvis prioriteras grupper som verksamheten inte når, vilka är flickor, nyanlända, unga med funktionsvariation och unga hbtq-personer.¹³

---

¹² Med anledning av kommunens avidentifiering refereras det inte till styrdokument. Vid förfrågan finns dessa att tillhandahålla.

¹³ Med anledning av kommunens avidentifiering refereras det inte till styrdokument. Vid förfrågan finns dessa att tillhandahålla.

3 Tidigare forskning

Den tidigare forskningen är uppdelad i tre delar: Fritidens roll som främjande och förebyggande: Ungdomens risker, Kritiska studier om plats och pedagogik samt Normalisering och reglering i välfärdens institutioner. Forskningsöversikten avser fånga upp en kritisk förståelse av unga, plats, pedagogik och välfärd. Dessa forskningsfält är relevanta för att förstå intersektionerna av forskning som fritidsgårdsverksamheten befinner sig mellan.

3.1 Fritidens roll som främjande och förebyggande: Ungdomens risker

Ungas fritid har i både internationell och svensk kontext rört sig mellan en diskurs om att vara en främjande del i ungas liv samtidigt som den är förebyggande, ofta kopplat till brottsprevention. Nedan presenteras forskning som diskuterar fritidsgårdens roll och diskurser som finns kring fritid och hur det relaterar till ungdomstiden och unga som subjekt.

Baldrige forskar om den sociopolitiska kontextens betydelse för lokalt ungdomsarbete i USA.¹⁴ Hon använder sig av ett antirasistiskt och feministiskt ramverk där hon undersöker hur intersektionerna av ras, klass och genus formar utbildningspolicy. Baldrige menar att informella miljöer för lärande i större utsträckning bör studeras som viktiga platser för ungas utbildning, sociala och politiska utveckling.¹⁵ Baldrige, Beck, Medina och Reeves menar att lokala mötesplatser har en unik möjlighet att se till och möta ungas behov i den lokala kontexten.¹⁶ När ungas mötesplatser placeras i en nyliberal paradigm menar Baldrige att de kan bli hämmande och paradoxala för unga då det ofta finns en idé om att verksamheten ska ”rädda” och ”fixa”.¹⁷ Hon menar att detta tar form i en diskurs om individualism och rasistiska hierarkier där ungas situation, och i synnerhet rasifierade unga, förklaras av problematik hos individen snarare än av strukturell ojämlikhet.¹⁸ Hon konkretiserar denna spänning, viljan att göra väl men som samtidigt kan

---

¹⁴ Ungdomsarbete syftar här till personer som arbetar med ungdomar.

¹⁵ Baldrige, Bianca J., ”The Youthwork Paradox: A case for Studying the Complexity of Community-Based Youth Work in Education Research”, *Educational Researcher*, Vol.49 (8), 2020, s.619.

¹⁶ Baldrige, Bianca J., Beck, Nathan, Medina, Juan Carlos, Reeves, Marlo A., ”Toward a New Understanding of Community-Based Education: The Role of Community-Based Educational Spaces in Disrupting Inequality for Minoritized Youth”, *Review of Research i Education*, Vol.41, 2017, s.384

¹⁷ Baldrige, 2020, s.620, min översättning.

¹⁸ Baldrige, 2020, s.620, 621.

vara stigmatiserande, i begreppet *The youthwork paradox* (refereras hädanefter till Baldridges paradox) för att fånga upp i komplexiteten i ungdomsarbete.¹⁹

Inbäddat i paradoxen menar Baldridge att ungas mötesplatser baseras på en logik av att vara en service för unga som anses ha ett riskfyllt beteende. För att generera kunskap om denna typ av miljöer, och utan att hamna i en stigmatiserande pedagogik, menar Baldridge att vi måste vara uppmärksamma på de (rasistiska) narrativ som finns inbäddade i beskrivningen av verksamheten och motverka dessa.²⁰

Idén om ungdomsarbetets roll att rädda riskfyllda ungdomar är återkommande i forskningen. I sin studie om offentliga miljöers betydelse för unga i Toronto lyfter Galanakis att unga tenderar att nämnas i relation till kriminalitet och ses som potentiella ”troublemakers” av myndigheter.²¹ Ungdomsarbetare i Galanakis studie menar att verksamheten utformas efter att unga inte ska hamna i kriminalitet snarare än efter ungas potential och uppmuntran till utveckling.²² Batsleer beskriver en liknande spänning i den brittiska kontexten.²³

I Sverige har fritidsgårdens uppdrag rört sig mellan en främjande och förebyggande diskurs sedan fritidsgårdarnas etablering på 1960-talet.²⁴ Fritiden som del av socialpolitiken och dess potential som brottsförebyggande är också närvarande i den svenska kontexten. I sin avhandling om idrott som medel för att bemöta sociala problem belyser Ekholm diskursen om idrott och andra fritidsaktiviteter som medel för att främja goda beteenden, eliminera en passiv livsstil, och därmed en förebyggande åtgärd för sociala problem.²⁵ Ekholm menar att inbäddat i en diskurs om pedagogik har fritiden blivit en arena ”(...) aimed at producing autonomous and responsabilized citizen subjects.”²⁶ Likt den internationella forskningen lyfter Ekholm hur det inom svensk socialpolitik funnits en idé om ungdomstiden som riskfylld, där en ostrukturerad fritid möjliggör icke-önskvärda

---

¹⁹ Baldridge, 2020, s.618.

²⁰ Baldridge, 2020 s.618, 619, 620, 621, 624.

²¹ Galanakis, Michail, ”Public Space for Youth? The Case of the Jane-Finch Neighborhood i Toronto”, *Space and Culture*, Vol.19 (3), 2016, s.209-211.

²² Galanakis, 2016, s.211.

²³ Batsleer, Janet, ”Youth work, social education, democratic practice and the challenge of difference: A contribution to debate”, *Oxford Review of Education*, Vol.39 (3), 2013, s.287.

²⁴ Persson, 1981, s.13.

²⁵ Ekholm, David, *Sports as a Means of Responding to Social Problems: Rationales of Government, Welfare and Social Change*, Department of Social and Welfare Studies, Linköping University, Linköping, 2016, s. 53.

²⁶ Ekholm, 2016. s.51.

beteenden och att "Because of youth's bad morals, it is thought that their freedom and leisure time need regulation."²⁷

3.1.1 Platsens och rasifierings betydelse för att vara en risk

Solhjell, Saarikkomäki, Birk Haller, Wästerfors och Kolind lyfter i sin forskning berättelser från unga etniska minoriteter i Norden om att bli stoppad av polisen.²⁸ Gemensamt i de ungas berättelser är hur "(...) a range of social markers, such as ethnicity, dress, young age, and neighbourhood, are involved in "determining" the suspicion towards these young people".²⁹ Detta demonstrerar en intersektion mellan hur socioekonomiska faktorer och utseende blir en anledning för polisen att stoppa unga och flera i studien berättar om hur de blivit stoppade bara för att de är en invandrarkillar i ett utsatt område.³⁰ I relation till Baldrige och Galanakis konkretiserar Solhjell et al. skapandet av en riskfylld och kriminell ungdom i den nordiska kontexten. Thapar-Björkert, Molina och Rana Villacura lyfter i sin studie militariseringen (menat att lösningen på sociala problem anses vara polis och övervakning snarare än välfärdsmedel) av svenska förorter. Skribenterna problematiserar att polisen länkar samman områden med en stor andel invandrare med kriminalitet, en diskurs som legitimerar ökad kontroll utan hänsyn till hur områden stigmatiseras och påverkar livsvillkoren för de boende.³¹

Gemensamt för forskning i både den internationella och svenska kontexten är fokus på logikerna bakom fritidens utformande och uppdrag. Med ett kritiskt perspektiv på hur dessa logiker tar form finns det en gemensam nämnare i att det formar synen på unga eller berättar om en syn på unga som redan finns, vilket är att ungdomstiden är fylld av risker och att de måste kontrolleras. Samtidigt måste vem som anses utgöra en risk förstås ur en kapitalistisk och rasistisk struktur där vissa kroppar ses som mer riskfyllda än andra. Dessa logiker är relevanta för min studie för att diskutera hur unga som riskfyllda subjekt formas och hur det relaterar till fritidsgårdens roll och uppdrag.

---

²⁷ Ekholm, 2016, s.52.

²⁸ Solhjell, Randi, Saarikkomäki, Elsa, Birk Haller, Mie, Wästerfors, David, Kolind, Torsten, "We are Seen as a Threat": Police Stops of Young Ethnic Minorities in the Nordic Countries", *Critical Criminology*, Vol.27, 2019, s.348.

²⁹ Solhjell et al., 2019, s.354.

³⁰ Solhjell et al., 2019, s.355-357.

³¹ Thapar-Björkert, Suruchi, Molina, Irene, Rana Villacura, Karina, "From Welfare to Warfare: Exploring the Militarisation of the Swedish Suburb" i Keskinen, Suvi, Skaptadóttir, Unnur Dís, Toivanen, Mari, (red.) *Undoing Homogeneity in the Nordic Region: Migration, Difference and the Politics*, Routledge, London, 2019, s.151.

3.2 Kritiska studier om plats och pedagogik

Relaterat till uppsatsens fokus på inkludering och att vara en mötesplats för alla är forskning om både plats och pedagogik betydande för att placera min studie. Jag har till viss del redan gått in på det forskningsfältet i relation till studier om ungas mötesplatsers roll och uppdrag. Följande avsnitt avser därför att redogöra för kritiska studier om plats och pedagogik för att sedan närma sig fritidsgården som kontext.

3.2.1 Platsens gränser

I antologin *Queering Urban Justice* summerar Haritaworn följande om bokens studier som berör rätten och tillgången till platser:

(...) the right to the city always, already intersects with racial, economic, gender and disability justice. It addresses both material and cultural questions: How is city space distributed? Who is left with its costs and benefits? (...) ³²

Med en postkolonial epistemologi betonar Haritaworn, Moussa, Ware och Rodríguez att tillgången till staden måste förstås ur en intersektionell analys som ifrågasätter enformiga problematiseringar av rum. ³³

Dolmages studier om normativ funktionalitet och universitetsbyggnaders arkitektur demonstrerar också hur makt och tillgången till platser sätter sig i de fysiska väggarna. Dolmage använder universitetsbyggnadernas branta trappor som en analytisk metafor men också för att beskriva den materiella gränsdragningen i arkitekturen vilket meddelar och producerar en norm om vilka som är välkomna in i byggnaden. ³⁴

Haritaworn och Dolmage lyfter betydelsen av att ha en kritisk ingång till frågan om plats och hur tillgången till rum påverkas av strukturer som exkluderar både genom fysiska och osynliga gränsdragningar. Denna förståelse av plats menar jag är viktig för min studie, särskilt i relation till fridsgårdens uppdrag att vara en mötesplats för alla.

---

³² Haritaworn, Jin, "Epilogue: Caressing in small spaces", Haritaworn, Jin, Moussa, Ghaida, Ware, Syrus Marcus & Rodríguez, Río (red.), i *Queering urban justice: queer of colour formations in Toronto*, University of Toronto Press, Toronto, 2018, s.213, 215.

³³ Haritaworn, Jin, Moussa, Ghaida, Rodríguez, Río, Ware, Syrus Marcus, "Introduction: Queering Urban Justice" in, Haritaworn, Jin, Moussa, Ghaida, Ware, Syrus Marcus & Rodríguez, Río (red.), *Queering urban justice: queer of colour formations in Toronto*, University of Toronto Press, Toronto, 2018, s.5.

³⁴ Dolmage, Timothy Jay, *Academic Ableism; Disability and Higher Education*, University of Michigan Press, Ann Arbor, 2017, s.44, 45.

I sin analys av fritidsgården som mötesplats går Dahlstedt och Fejes närmare in på fritidsgårdens och fritidsledarens betydelse för unga i antologin *Förortsdrömmar*. Med en bakgrund i socialt arbete forskar Dahlstedt bland annat om medborgerliga ideal och socialpedagogiska insatser. Fejes forskar om pedagogik med inriktning mot vuxnas lärande och bland annat konsekvenser av marknadiseringen av vuxenutbildning.

I deras text lyfts fritiden som en plats för positiv förändring men också fritidsgårdens möjlighet till inkludering, särskilt i relation till unga som bor i så kallade utanförskapsområden. Studien fokuserar på personer som studerar till fritidsledare och deras berättelser och motivering till deras studieval. Flera av deltagarna beskriver fritidsledaren som någon som riktar sin uppmärksamhet mot unga som befinner sig i samhällets utkanter, och berättar om en vilja att inkludera.³⁵ Dahlstedt och Fejes menar att detta måste sättas i en bredare förståelse kring fritidsgårdens uppdrag som mötesplats där idén om förbilden ”kan bidra till att ytterligare stigmatisera de unga som blir måltavlor för detta arbete (...)”.³⁶ Det ställer i sin tur frågor om vem som anses vara i behov av fritidsgårdens verksamhet, trots dess uppdrag att vara en mötesplats för alla.³⁷ Avslutningsvis ställer skribenterna kritiska frågor om fritidsgårdens uppdrag som välfärdsfunktion, närmare bestämt, ”Är välfärd en angelägenhet för alla medlemmar i samhällsgemenskapen, som jämlika bärare av sociala rättigheter, eller är välfärd en fråga om att nå ut till de exkluderade, genom att få dem att omvandlas till normala, i enlighet med rådande föreställningar om normalitet?”³⁸

I relation till Haritaworns studier belyser Dahlstedt och Fejes inte bara vem som har tillgång till fritidsgården som mötesplats utan också vem verksamheten riktar sig till. Det visar på en komplexitet i fritidsgårdens uppdrag gällande vem som får ta del av verksamheten men också hur uppdraget att rikta sig mot utsatta grupper kan bidra till stigmatisering. Sistnämnda knyter även an till forskningen om unga som risker.

---

³⁵ Dahlstedt, Magnus, Fejes, Andreas, ”Fritidsgården och utanförskapets resurser – viljan att förebilda” i Dahlstedt, Magnus (red.) *Förortsdrömmar: Ungdomar, utanförskap och viljan till inkludering*, Linköping University, Linköping, 2018, s.127, 137.

³⁶ Dahlstedt, Fejes 2018, s.137.

³⁷ Dahlstedt, Fejes, 2018, s.137

³⁸ Dahlstedt, Fejes, 2018, s.137-138

3.2.2 Kritisk pedagogik

Det finns relativt lite forskning om fritidsgårdsverksamhetens pedagogiska arbete och yrkesverksamma inom svensk forskning. Forskning om pedagogik tenderar att placeras i en kontext av skolan eller fritidshemmet vilka båda är lagstadgade verksamheter till skillnad från fritidsgårdsverksamheten.³⁹ På grund av detta kommer jag i denna del diskutera pedagogik i en bredare mening.

För att knyta an till Baldridges forskning om risken att platser som fritidsgårdar kan bli paradoxala miljöer är kritisk pedagogik både ett forskningsfält och ett verktyg för att aktivt motverka hämmande miljöer och strukturer. Det finns därmed en tilltro i att institutionella miljöer, som fritidsgården delvis är, kan vara stärkande för unga. Kritisk pedagogik ämnar därmed utmana givna strukturer genom en maktanalys hos de som arbetar pedagogiskt.⁴⁰ Det går i linje med hooks idé om den kritiska pedagogikens betydelse för att motsätta sig idén om utbildning som neutral. Placerat i USA och utifrån både erfarenheter som elev och lärare menar hooks att utbildning alltid måste ställas i relation till strukturer av rasism, sexism och heterosexism, särskilt i en institutionell miljö som präglats av vita män. hooks menar också att en del av den kritiska pedagogiken i klassrummet är att tillsammans med elever skapa ett ”open learning community” med syfte att bryta upp dikotomin lärare/student och se unga som aktiva i kunskapsproduktionen snarare än passiva mottagare.⁴¹

I en svensk skolkontext utmanar Dovemark bilden av det svenska skolsystemet som en neutral och tolerant plats. I hennes etnografiska studie av fyra skolklasser lyfter hon hur lärare ofta uttryckt kulturella (negativa) föreställningar om elever med invandrarbakgrund till skillnad från elever utan invandrarbakgrund. Vidare betonar Dovemark att skolor i invandartätaområden ofta beskrivs som problemskolor präglad av en förväntan att eleverna ska underpresteras.⁴² I relation till hooks visar Dovemark på underliggande rasistiska praktiker inom den svenska utbildningen vilket bekräftar behovet av att dels inte se utbildning och pedagogik som något neutralt, dels att det krävs kritiska reflektioner kring pedagogiken för att inte patologisera unga.

---

³⁹ Se Skolverket, *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*, 2019.

⁴⁰ Zion, Shelley, Allen, Carrie D., Jean, Christina, ”Enacting Critical Pedagogy, Influencing Teachers’ Sociopolitical Development”, *Urban Rev*, Vol. 47, 2015, s.916.

⁴¹ hooks, bell, *Teaching to transgress: education as the practice of freedom*, Routledge, London, 1994. s.8, 9, 37.

⁴² Dovemark, Marianne, ”How private ’everyday racism’ and public ’racism denial’ contribute to unequal and discriminatory educational experiences”, *Ethnography and Education*, Vol. 8 (1), 2013, s.16, 19, 21.

3.2.2.1 Normkritik

Fortsatt i den svenska kontexten har normkritik blivit allt mer vanligt både som begrepp och praktik inom kritisk pedagogik sedan 2000-talets början. Normkritiken har sitt ursprung i queerteorin och har utvecklats till en typ av queert motstånd som utmanar (re)produceringen av normer och makt inom institutioner.⁴³ Det queerteoretiska perspektivet menar Bromseth varit en av kärnpunkterna i normkritiken och har bidragit med reflektion kring hur normalitet görs och skapas.⁴⁴

I relation till den svenska förskole- och skolmiljön diskuterar Lundgren Assla ”idén om en skola för alla”.⁴⁵ I sitt möte med pedagoger menar Lundgren Assla att unga med funktionsvariation ofta faller utanför samtalen om normer och i motsats till normkritikens syfte beskrivs ofta barnet som problemet snarare än normer och strukturer som formar miljön.⁴⁶ I granskningar av lärarutbildningen och i relation till 90-talets nyliberala skifte belyser Lundgren Assla att ”blivande lärare vägleds att se problem i klassrummet som något som finns hos den enskilda eleven, som något som uppstått bortom och utanför skolans verksamhet.”⁴⁷ Hon problematiserar även ekonomiska nedskärningar som konsekvens av en nyliberal logik vilket hämmat arbetet med barn med funktionsvariation.⁴⁸

Björkman och Bromseth menar att i och med normkritikens uppsving de senaste åren har den också blivit allt mer ”mainstream”.⁴⁹ Björkman och Bromseth problematiserar med ett fokus på myndighetsvärlden att normkritik ”(...) kommuniceras som en teknik, en metod som kan ”vaccinera” mot diskriminering i utbildningsverksamhet.”⁵⁰ Med anledning av nyliberala styrsystem som New Public Management (NPM) riskerar det normkritiska arbetet att bli en ruta som bockas av snarare än en pågående och reflekterande arbetsprocess.⁵¹ För att normkritik ska bli en reflekterande process snarare än något som checkas av krävs att blicken vänds mot den egna verksamheten istället för mot

---

⁴³ Henriksson, Andreas, ”Norm-critical rationality: emotions and the institutional influence of queer resistance”, *Journal of Political Power*, Vol.10 (2), 2017, s.149.

⁴⁴ Bromseth, Janne, ”Normkritisk pedagogik – rötter och fötter” i Björkman, Lotta, Bromseth, Janne, (red.) *Normkritisk pedagogik: Perspektiv, utmaningar och möjligheter*, Studentlitteratur, Lund, 2019, s.49-50.

⁴⁵ Lundgren Assla, Aisha, ”Ett sånt där barn – normkritiska dilemman kring funktionalitet och inkludering” i Björkman, Lotta, Bromseth, Janne, (red.) *Normkritisk pedagogik: Perspektiv, utmaningar och möjligheter*, Studentlitteratur, Lund, 2019, s.186

⁴⁶ Lundgren, Assla, 2019, s.185.

⁴⁷ Lundgren Assla, 2019, s.188.

⁴⁸ Lundgren Assla, 2019, s.188

⁴⁹ Björkman, Lotta, Bromseth, Janne ”Introduktion” i Björkman, Lotta, Bromseth, Janne, (red.) *Normkritisk pedagogik: Perspektiv, utmaningar och möjligheter*, Studentlitteratur, Lund, 2019, s.26

⁵⁰ Björkman, Bromseth, 2019, s.26.

⁵¹ Björkman, Bromseth, 2019 s.28.

individ. ⁵² Bromseth menar att för att kunna prata om förtryck måste vi också reflektera över hur dominerande diskurser som reproducerar förtryck påverkar våra egna tankesätt och handlingar. ⁵³

3.3 Normalisering och reglering i välfärdens institutioner

I den här delen avser jag att gå in på forskning om normaliseringsprocesser i välfärden med ett närmande mot fritidsgårdsverksamheten.

Med anknytning till Fejes och Dahlstedt frågor om föreställningar om normalitet i välfärden och fritidsgårdsverksamheten, analyserar flera forskare normaliseringsprocesser i välfärden i antologin *Normalization and "outsiderhood": feminist readings of a neoliberal welfare state*.

Med fokus på välfärdsstaten analyserar Fahlgren, Johansson och Mulinari begreppet normalisering som en process för skapandet av vad som anses vara rätt och naturligt. Skribenterna menar att inbyggt i normaliseringsprocessen legitimeras även olika typer av social kontroll för att uppnå visionen om normalitet. Genom att se normalitet som en diskursiv makt inom välfärdsstaten producerar det (o)önskvärda subjekt. I linje med nyliberalismens individualisering förflyttas även ansvaret att vara normal till individen. Genom att erkänna denna makt kan vi också utmana den. ⁵⁴

Inspirerat från studier om socialt arbete finns det en paradoxal logik i verksamhetens uppdrag att både finnas som stöd till utsatta grupper och samtidigt basera arbetet på praktiker och värderingar om vad som anses vara ett bra liv. Kritik som riktas inom socialt arbete är hur idén om vad som är ett bra liv normaliseras. Det lämnar inte rum för att analysera hur praktiker kan vara förtryckande genom stigmatiseringen eller problematiken i individens ansvar att anpassa sig till normen. ⁵⁵ Den nyliberala logiken om individens ansvar och normalisering står i kontrast till normkritikens syfte att rikta blicken mot samhällsliga strukturer och rum istället för individen.

---

⁵² Lundgren Assla, 2019, s.193.

⁵³ Bromseth, 2019, s.55.

⁵⁴ Fahlgren, Siv, Johansson, Anders, Mulinari Diana, "Introduction: Challenging Normalization Processes in a Neoliberal Welfare State" i Fahlgren, Siv, Johansson, Anders, Mulinari Diana (red.), *Normalization and "Outsiderhood" Feminist Readings of a Neoliberal Welfare State*, Bentham Science, Hilversum, 2011, s.2, 4, 5.

⁵⁵ Fahlgren, Siv, "About Getting a Daily Life Going: Soical Work, Time and Normalization" i Fahlgren, Siv, Johansson, Anders, Mulinari Diana (red.), *Normalization and "Outsiderhood" Feminist Readings of a Neoliberal Welfare State*, Bentham Science, Hilversum, 2011, s.28.

Dilemman inom socialt arbete kan även till viss del kopplas till fritidsgårdsverksamhetens roll som både främjande och förebyggande i att både motverka problem samt bidra till ungas utveckling. Det knyter i sin tur an till forskning om unga som risk och huruvida verksamheter skapas utefter att fixa unga.

Det finns relativt lite studier om fritidsgården som arena för socialpedagogisk välfärdsintervention. Jag har därmed valt att titta närmre på fritidshemmet som institution medveten om att denna verksamhet skiljer sig i flera aspekter från fritidsgårdsverksamheten i och med att den är lagstadgad och riktar sig mot barn i yngre åldrar.

I sin studie om fritidshem analyserar barn- och ungdomsforskarna Holmberg och Börjesson begreppet *meningsfullhet* i en undersökning av ideologiska dilemman i Skolverkets lingvistiska arbete. Pedagogik och meningsfullhet inom fritidshemmet formuleras återigen i en idé om att barn lever i en riskfylld värld och att fritidshemmet är en institution som kan ge barn säkerhet genom normer och regler. Fritidshemmet beskrivs som en potentiell räddning för barn vars hem är bristande, där staten positionerar verksamheten som nödvändig samtidigt som den baseras på barnets frivillighet att delta.⁵⁶ Holmberg och Börjessons forskning relaterar till bland annat Ekholms text om idrott som medel för att reglera ungas fritid. I relation till frågeställningarna om inkluderingsarbete och styrning är denna forskning betydande för att placera fritidsgårdsverksamheten inom välfärden.

3.4 Studiens placering i relation till tidigare forskning

Den kommunala fritidsgårdsverksamhetens arbete befinner sig i skärningen mellan ovan diskuterade forskningsfält. Min studie placerar sig därmed i mötet mellan ungdomsstudier, kritiska studier om plats och pedagogik och normaliseringsprocesser i välfärden. Det är forskningsområden som återkommer i analysen.

Avseende fritidsgården som plats utgörs forskningsfältet till stor del av forskning från en nordamerikansk kontext (bl.a. Baldrige och Galanakis). Det är med anledning av att det finns ett relativt litet forskningsfält om svensk fritidsgårdsverksamhet, även om det till viss del belysts genom Dahlstedt och Fejes. Kontext spelar roll och i relation till den forskning som diskuteras ämnar min studie att bidra ytterligare till den svenska

---

⁵⁶Holmberg, Linnéa, Börjesson, Mats, ”Ideological Dilemmas in Leisure-time Centers”, *Nordic Studies in Education*, Vol.35 (3-4), 2015, s.314-315.

kontexten om fritidsgårdsverksamhet ur ett genusvetenskapligt perspektiv. Detta leder mig in på det teoretiska ramverket för studien.

4 Teori

Avsnittet börjar med en kort epistemologisk redogörelse för poststrukturalism som präglar uppsatsens teoretiska ingång. Därefter presenteras det teoretiska ramverket för begreppet inkludering med utgångspunkt i främst Ahmeds postkoloniala och queerteoretiska ramverk och statsvetaren Browns diskussioner om begrepp som reglerande praktiker, situerat inom politisk filosofi. Med uppsatsens fokus på styrning följs diskussionen upp med Browns teori om nyliberalism som governmentalitet med syfte att koppla det dagliga arbetet på fritidsgården till styrande logiker. Avslutningsvis formuleras uppsatsens intersektionella ingång med syfte att analysera de intersektioner som finns i materialet och gå in i arbetet med inkludering och spänningarna i att vara en mötesplats för alla.

4.1 Mot en poststrukturalistisk epistemologi

Uppsatsen präglas övergripande av en poststrukturalistisk epistemologi. Poststrukturalismen betonar att konstruktionen av samhället är inbyggt i språket och centrerar relationen mellan språk och makt.⁵⁷ Det övergripande syfte är därmed att ifrågasätta, dekonstruera och diskutera dominerande idéer som annars hade normaliserats, vilka får konsekvenser för det materiella.⁵⁸ Utifrån den tidigare forskningen om normaliseringsprocesser inom välfärden argumenterar jag för att ett sådant ifrågasättande är centralt för att problematisera hämmande strukturer.⁵⁹ Jag menar att det är av särskild vikt i den svenska kontexten som präglas av en jämställd identitet och på en plats som fritidsgården där ”alla är välkomna.”⁶⁰

Samtidigt har den poststrukturalistiska epistemologin kritiserats för att urvattna den levda erfarenheten vilken har varit betydande inom feministisk ståndpunktsteori och representationen av marginaliserade grupper.⁶¹ Mitt syfte med en poststrukturalistisk

---

⁵⁷ Leavy, Patricia, Harris, Anne, *Contemporary Feminist Research from Theory to Practice*, The Guilford Press, New York, 2019, s.61.

⁵⁸ Leavy, Patricia, ”Feminist Postmodernism and Poststructuralism” i *Feminist Research Practice*, Hesse-Biber, Sharlene Nagy, Leavy, Patricia Lina (ed.), Sage, Thousand Oaks, 2007, s.8.; Leavy, Harris, 2019, s.65.

⁵⁹ Fahlgren, Johansson, Mulinari, 2011, s.2,4.

⁶⁰ Fahlgren, Johansson, Mulinari, s.6.

⁶¹ Leavy, 2007, s.16; se bl.a. Harding, Sandra ”Introduction: Standpoint Theory as Site of Political, Philosophic, and Scientific Debate” i Harding, Sandra (red.), *The Feminist Standpoint Theory Reader*, Routledge, New York, 2004; hooks, bell ”Choosing the margins as a space of radical openness” *Framework: The Journal of Cinema and Media*, Vol.36, 1989.

epistemologisk ingång är inte att ifrågasätta den levda erfarenheten för att generera kunskap, utan snarare att vända blicken mot begrepps reglerande makt och med en ingång i språket diskutera spänningar i fritidsgårdens kontext.

4.2 Inkludering

I min initiala läsning av visionen om att vara en mötesplats för alla fastnade jag för begreppet inkludering. I Storstadens budget (se rubrik 2.1.1 Storstaden) nämns att de öppna mötesplatserna ska utformas inkluderande vilket är återkommande i styrdokumentet. Jag läser därmed inkludering som ett värdeord i styrdokumentet för hur verksamheten ska bedrivas och som ett verktyg i att skapa en mötesplats för alla. Inkludering fungerar därmed i min studie som en ingång till fritidsgårdens uppdrag och praktiker.

I forskning om inkludering och inkluderande utbildning i svensk utbildningspolicy adresseras problematiken kring *vem* som är i fokus för begreppet. Sedan 1990-talet menas inkludering ha gått från att främst innefatta personer med funktionsvariation till att omfatta alla. Som Magnússon, Göransson och Lindqvist skriver råder det därmed ingen konsensus om vad begreppet faktiskt innefattar mer än att det ska reducera exkludering.⁶²

Begreppet har vidare en inneboende maktdynamik i och med att den som är exkluderad ska inkluderas. Ahmed illustrerar denna maktdynamik i sin diskussion om görandet av en främling. Ahmed motsätter sig tanken att görandet av en främling är en passiv praktik av att inte känna igen någon. Det bör snarare ses som en aktiv process av igenkänning av att *inte* tillhöra gemenskapen. Med fokus på kroppen, menar Ahmed att vi måste tänka kring hur kroppen differentieras och redogöra för hur vissa kroppar premieras över, och i relation till andra.⁶³

Ett sådant ramverk problematiserar den maktdynamik som finns inbäddad i inkluderingsbegreppet och praktiker som förutsätter att *någon inkluderar någon*. Ahmed aktualiserar behovet att reflektera kring praktiker avseende hur skillnader av kroppen görs och strukturer som reproducerar och befäster vem som har makten att tillåta någon annan i rummet.⁶⁴

---

⁶² Magnússon, Gunnlaugur, Göransson, Kerstin, Lindqvist, Gunilla, "Contextualizing inclusive education in educational policy: the case of Sweden", *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, Vol.5 (2), 2019, s. 67, 70.

⁶³ Ahmed, Sara, *Strange Encounters: Embodied others in post-coloniality*, Routledge, London, 2000, s.21, 42, 43.

⁶⁴ Ahmed, 2000, s.21. 42.

Medveten om den maktdynamik som finns inbäddat i inkludering har jag haft en ambivalent relation till att centrera begreppet i min uppsats. Det finns andra begrepp så som delaktighet och jämställdhet vilka också kan ses som formande för fritidsgårdsverksamhetens uppdrag. Jag har reflekterat över om jag riskerar att reproducera en skadlig struktur för unga genom att normalisera praktiken om hur någon som är utanför ska in. I Ahmeds forskning om mångfald och institutionaliseringen av begrepp belyser hon hur mångfald likt inkludering kan vara en del i reproduceringen av ojämlikhet om arbetet inte tar hänsyn till maktdynamiker.⁶⁵ Mot denna bakgrund blev det tydligt att jag behövde en kritisk ingång till begreppet som kan fånga upp de olika praktiker som inkluderingsarbetet kan innebära. Jag menar att en kritisk ingång till inkludering öppnar upp för att diskutera de spänningar som finns inom fritidsgårdens verksamhet och kan bidra till en diskussion som centrerar makt och skapandet av normer. Jag inspireras särskilt av Ahmeds ingång till begreppet mångfald och meningen ”When diversity becomes a conversation a space is opened up.”⁶⁶ Ahmed menar vidare att konversationen om begrepp kommer att skapa problem och att det kräver arbete och tid.⁶⁷ Arbetet med inkludering är därmed komplext och det är i den komplexiteten min analys tar form i.

4.2.1 Begreppet tolerans – en teoretisk ingång till en analys av inkludering

Med behov av en kritisk ingång till inkludering tar jag avstamp i Browns forskning och analys av begreppet tolerans. Brown situerar tolerans i en liberal kontext i USA där hon dekonstruerar innebörden av tolerans som diskurs för rättvisa och demokrati. Brown ställer sig frågande till begreppet och hennes analys avser att svara på hur den politiska diskursen kring tolerans ser ut i dagens USA och vad det har för sociala och politiska konsekvenser.⁶⁸ Kritiska nedslag i begrepp menar Brown ”(...) can be made to reveal important features of our political time and condition.”⁶⁹ Jag ämnar därmed använda inkludering som en ingång till hur praktiker på fritidsgården formas, vilket kan säga något om vår politiska samtids. Vidare har jag särskilt tittat närmre på hennes diskussioner om tolerans som en diskurs för *avpolitisering* och *makt*.

---

⁶⁵ Ahmed, Sara, *On being Included: racism and diversity in institutional life*, Duke University Press, Durham, 2012, s.12,14.

⁶⁶ Ahmed, 2012, s.10.

⁶⁷ Ahmed, 2012, s.27, 29.

⁶⁸ Brown, Wendy, *Regulation aversion: tolerance in the age of identity and empire*, Princeton University Press, Princeton, 2006, s.1, 4.

⁶⁹ Brown, 2006, s.4.

Som avpolitiserande diskurs menar Brown att det finns en föreställning om neutralitet i toleransbegreppet trots att det är fyllt med värderingar och praktiker som delar upp civilisation och barbari. Avpolitiseringen av begrepp innefattar att ta dem ur den historiska kontexten och därmed avskriva den makt som finns inbäddat. Brown menar att vi måste frånga begreppets neutralitet och se det som en producerande makt som skapar, reglerar och positionerar subjekt.⁷⁰ För att återkoppla till Ahmed är inkludering därmed ett begrepp som aktivt skapar och formulerar gränsdragningar vilket positionerar och reglerar skillnader mellan kroppar.

I relation till den tidigare forskningen om normaliseringsprocesser inom välfärden finns det en gemensam nämnare i begrepps och praktikers föreställda neutralitet. Denna neutralitet tar form i att vardagliga praktiker inte ifrågasätts där begrepp som inkludering ses vara fränkopplade strukturer. Det är denna fränkoppling som Ahmed kritiserar i diskussionen om igenkännande och vem som bedöms vara en främling, menat att inkludering har betydelse för regleringen av kroppar.⁷¹ En avpolitiserande förståelse av inkludering bör därmed problematiseras och är betydande för att säga något om maktdynamiker på fritidsgården, ifrågasätta neutralitet och hur det utspelar sig i de yrkesverksammas arbetsvardag.

Den avpolitiserande diskursen knyter i sin tur an till makt och med avstamp i Foucaults teorier menar Brown att begrepp har konsekvenser för det materiella. Det kan i sin tur säga något om vem som är i behov av att inkluderas, vilket berättar om värderingen av kroppar och synen på dessa.⁷² Det går också i linje med det behov Ahmed framhåller gällande att diskutera de praktiker och normer som reglerar våra kroppar.

Brown menar vidare att det är viktigt att förstå normer kring vem som anses vara av värde för att förstå strukturen om vem som är utanför, och således ett hot mot normen.⁷³ Knutet till frågeställningen om vilka maktdynamiker uttrycks i inkluderingsarbetet kan det teoretiska ramverket fånga upp dynamiker om vem som är normativ i verksamheten.

I styrdokumentet lyfts att unga som inte nås av den öppna verksamheten ska uppmärksammas vilket är flickor, unga med funktionsvariation, nyanlända och hbtq-personer.⁷⁴ Det säger något om vem som har tillgång till fritidens rum och inte. Samtidigt

---

⁷⁰ Brown, 2006, s.9, 10, 14.

⁷¹ Bromseth, 2019, s.57; Ahmed, 2000, s.22.

⁷² Brown, 2006, s.28.

⁷³ Brown, 2006, s.28.

⁷⁴ Med anledning av kommunens avidentifiering refereras det inte till styrdokumentet. Dessa finns att tillhandahålla vid förfrågan.

skiljer sig inkluderingsbegreppet här från toleransbegreppet i förståelsen av att det finns en vision om att alla är välkomna till fritidsgården. Jag håller med Brown i att det är betydande att förstå strukturer kring vem som är innanför och värderas för att förstå hur den som är utanför skapas. Däremot, i relation till visionen om att vara en mötesplats för alla, ser jag praktiker kring inkludering som mer komplexa än att den som är utanför är ett hot mot normen.

Avslutningsvis, genom Ahmed och Browns reflekterande och kritiska ingång ser jag en möjlighet att undersöka inkludering på ett sätt som utmanar neutralitet och normliserings men också en praktik för att skapa en mötesplats för alla. Mer konkret innebär det att analysera begreppet som en producerande kraft i kontexten av fritidsgårdsverksamhet. Jag argumenterar för att en utgångspunkt i ett sådana ramverk tillsammans med en analys av de vardagliga praktikerna kan säga något om spänningarna i fritidsgårdsverksamheten.

4.3 Nyliberalism som styrande logik

Ett tema som jag initialt inte hade tänkt undersöka men som uppdagades under intervjuerna var att placera organiseringen av arbete inom fritidsgårdsverksamheten i ett nyliberalt system. Det kom fram i samtal om upplevelsen kring styrning och jag behövde en teoretisk ingång som fångade upp logikerna som deltagarna beskrev.

I boken *Edgework* diskuterar Brown med anknytning till och bearbetning av Foucaults analys, nyliberalism som logik för governmentaltitet. Återigen diskuteras det som en praktik vilken producerar subjekt och organiserar sociala strukturer. Brown frångår en förståelse av nyliberalism som endast en ekonomisk logik utan ser även att det innefattar att sprida marknadens värderingar till alla institutioner. Vidare menar Brown att nyliberalismen är konstruerande och möjliggörs genom politiska interventioner som producerar subjekt utefter värden om kostnad och effektivitet.⁷⁵ Det knyter an till den tidigare forskningen om normkritik och hur logiker som NPM präglade normkritikens utformande i och med att det blir något som ”bockas av”.⁷⁶

Brown betonar även skiftet till individen som ett rationellt subjekt och hur denne menas ansvara för sin egen frihet och idén om ”equal inequality for all”.⁷⁷ Även här finns

---

⁷⁵ Brown, Wendy, *Edgework: Critical Essays on Knowledge and Politics*, Princeton University Press, Princeton, 2005, s. 37, 39, 40, 41,43.

⁷⁶ Björkman, Bromseth, 2019, s.28.

⁷⁷ Brown, 2005, s.44.

det en avpolitiserings som förutsätter att det främst är människors egna val som påverkar dem snarare än strukturell ojämlikhet.

Med en ingång i nyliberalism som logik för styrning kan det sägas något om deltagarnas arbetsvardag och hur dessa logiker blir inbäddade i verksamhetens struktur.

Med anledning att jag främst undersöker kommunal verksamhet menar jag att det är av vikt att ha en teoretisk ingång som fångar upp den politiska kontexten som verksamheten påverkas av. Praktiker kring styrning kan därmed inte ses som neutrala då de kommer ha konsekvenser för både arbetes organisering och normer i verksamheten. Det tar mig vidare till uppsatsens sista teoretiska ingång, intersektionalitet.

4.4 Intersektionalitet

Med inkludering som begreppslig ingång till fritidsgårdens uppdrag och praktiker och nyliberalism som styrande logik krävs ett teoretiskt ramverk som fångar upp maktdynamiker och spänningar i visionen att vara en mötesplats för alla.

De los Reyes och Mulinari argumenterar för behovet av en intersektionell analys i den svenska kontexten som en kritik mot en hegemonisk västerländsk feminism och idén om jämställdhet som präglat den svenska självbilden.⁷⁸ De menar att i Sverige är,

(...) the idea of a gender system based on a dichotomous and hierarchical understanding of femininity and masculinity had for many years been a dominant perspective within the social sciences and the humanities, and was also ground for political intervention and institutional investment.⁷⁹

Kritiken mot hegemonisk feminism problematiserar en förståelse av makt som något binärt mellan könen vilket konstruerar ett enat feministiskt subjekt. Med rötter i svarta kvinnors feminism problematiserar intersektionalitet denna enformiga syn på makt eftersom det inte ger utrymme för mer komplexa problem och maktdynamiker. Det osynliggör förtyck och grupper som faller utanför maktrelationen (vit)kvinna och (vit)man.⁸⁰ Det ställer frågor om hur grupper som faller utanför den binära idén av makt kan representeras och hur förtyck kan erkännas. De Los Reyes, Molina och Mulinari menar,

---

⁷⁸ De los Reyes, Paulina, Mulinari Diana, "Hegemonic Feminism Revisited: On the Promises of Intersectionality in Times of the Precarisation of Life", *Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, Vol.28(3), 2020, s.184.

⁷⁹ De los Reyes, Mulinari, 2020, s.184.

⁸⁰ Hill Collins, Patricia, Bilge, Sirma, *Intersectionality*, Cambridge: Polity Press, 2016, s.3.

Att reducerar makten till ensidiga kategorier gör oss blinda för samspelet mellan olika former för över- och underordning. Den stora utmaningen idag är därför hur vi skapar teorier som kan ifrågasätta maktens mekanismer utan att bevara gamla och skapa nya essentiella kategorier och/ eller normativ kunskap.⁸¹

Vidare menar forskarna att idén om intersektionalitet fångar upp makt som något multi-dimensionellt och att det inte kan förstås utanför kapitalistiska, patriarkala och rasistiska ideologier.⁸²

Jag använder intersektionalitet i uppsatsen för att gå in i maktdynamiker inom inkluderingsarbetet och undersöka vilka spänningarna som finns i visionen att vara en mötesplats för alla. Det är betydande för att frångå en hegemonisk inställning till makt som De los Reyes och Mulinari menar är särskilt påtaglig i den svenska kontexten. För att fånga upp och analysera intersektionerna i mitt material menar jag att analyskategorier som berör heteronormativitet, funktionsmaktordning och rasifiering är relevanta för att undersöka uppsatsens frågeställningar.

4.4.1 När intersektionalitet och fritidsgården möts

I det här avsnittet kommer jag gå närmare in på analyskategorierna heteronormativitet, funktionsmaktordning och rasifiering. Jag ämnar använda dessa analyskategorier för att få en bredare förståelse av hur den andre skapas, menat någon som ses vara utanför normen.⁸³

I linje med en poststrukturalistiskt epistemologi kritiserar och dekonstruerar både queer och cripteorin skapandet av normer. Butler och McRuer lyfter heteronormen som maktapparat och hur denna (re)producerar och naturaliserar idén om genus.⁸⁴ Genom normen av heterosexualitet menar Butler att ett binärt system av kön produceras där manligt och kvinnligt står skilt från varandra.⁸⁵ Inspirerad av Butler menar McRuer att likt heterosexualitet så har funktionalitet blivit en icke-identitet, menat att det ses som det

---

⁸¹ De los Reyes, Paulina, Molina, Irene, Mulinari, Diana, ”Introduktion – Maktens (o)lika förklädnader” i De los Reyes, Paulina, Molina, Irene, Mulinari, Diana (red.) *Maktens (o)lika förklädnader: Kön, klass och etnicitet i det postkoloniala Sverige*, Atlas, Stockholm, 2007, s.20

⁸² De los Reyes, Molina, Mulinari, 2007 s.23.

⁸³ Ahmed, 2000, s.42.

⁸⁴ Butler, Judith, *Gender Trouble*, Routledge, New York, 1999, s.xxx, 30.; McRuer, Robert, *Crip theory: Cultural signs of queerness and disability*, New York, 2006, s.1.

⁸⁵ Butler, 1999, s.30

naturliga.⁸⁶ I sin avhandling *Gå eller rulla alla vill knulla!* använder Karlsson begreppet funktionsmaktordning för att betona sociala strukturer "(...) som privilegierar vissa kroppar och underordnar andra. Funktionsmaktordningen verkar ofta i det tysta genom att frågor om funktionalitet osynliggörs."⁸⁷ Likt queerteorins ifrågasättande av den heterosexuella normen problematiserar cripteorin och funktionsmaktordningen konstruktionen av personer med normbrytande funktionalitet som en avvikande grupp.⁸⁸

Genom det naturliga skapas därmed det avvikande, det vill säga allt som faller utanför normen av heterosexualitet och funktionalitet. Både Butler och McRuer ser normer som tvingande i bemärkelsen att de kodas som det normala. Vår önskan att vara normal menas vara nästintill tvingande då att stå utanför normen kommer med bestraffning. Denna logik pekar på tvånget att förhålla sig till normen.⁸⁹ Det är problematiskt då det förutsätter en gemensam identitet och ett osynliggörande av de som inte kategoriseras in i den (normativa) gemenskapen och ett görande av den andre som är utanför normen.

Den normativa gemenskapen är också konstruerande av vithetsnormer och rasifiering. Som nämnt menar Ahmed att en främling skapas genom aktiva processer av igenkännande. I bakgrunden och i den tidigare forskningen lyfts och problematiseras fritidsgårdens uppdrag att vara en mötesplats riktad till unga från utsatta områden. Molina och De los Reyes menar att processen av rasifiering,

(...) betecknar explicita och/eller uttalade kategoriseringar, tankemodeller och associationer som gör rangordningen mellan människor till ett naturligt inslag i såväl sociala relationer som maktstrukturer. Oavsett om begreppet ras explicit används som kategorisering eller ej, är rasifieringsprocessen associerad till en essentialistisk människosyn som legitimerar den sociala rangordningen utifrån en föreställning om människor väsensskilda och oföränderliga olikheter.⁹⁰

Inom ramen av en intersektionell analys problematiseras konstruktionen av essentiella kategorier. Rasifieringsprocessen har bland annat i den tidigare forskningen kopplats till utsatta områden och skolor av Dovermark och Thapar-Björket et al.

---

⁸⁶ McRuer, 2006, s.1.

⁸⁷ Karlsson, Mikael Mery, *Gå eller rulla- alla vill knulla!: Fuktionrättsaktivism i nyliberala landskap*, Arkiv Förlag, Lund, 2020, s.78.

⁸⁸ Karlsson, 2020, s.81.

⁸⁹ McRuer, 2006, s.6-7.

⁹⁰ Molina, Irene, De los Reyes, Paulina, "Kalla mörkret natt! Kön, klass och ras/ethnicitet i det postkoloniala Sverige" i De los Reyes, Paulina, Molina, Irene, Mulinari, Diana (red.) *Maktens (o)lika förklädnader: Kön, klass och ethnicitet i det postkoloniala Sverige*, Atlas, Stockholm, 2007, s.259.

Johansson och Molina betonar hur idén om jämställdhet är något den svenska föreställda gemenskapen grundar sig på och hur beteenden som avviker från jämställdhetens paradigm tillskrivs rasifierade och är något som står i kontrast till den svenska kulturen.⁹¹ Detta kan ses som en del av en essentiell förståelse för hur olika värderingar tillskrivs olika kulturer. Bredström menar att sådana processer ”genom kulturella kodsyste[m] inkluderar eller exkluderar människor från ’föreställda gemenskaper’”.⁹² Vidare menar Molina och Johansson att diskurser om rasifiering och den andre har konsekvenser för hur makt struktureras och påverkar människor levnadsvillkor.⁹³

Denna typ av ingång är särskilt relevant i relation till fritidsgårdsverksamhetens debatterade roll att kunna rädda unga med riskbeteende från kriminalitet. I konstruktionen av den andre menar Bredström att kriminalitet dessutom blir en del av ungdomskulturen kopplat till rasifierade, så kallade utsatta områden, snarare än en fråga om strukturell ojämlikhet.⁹⁴ Här görs en gränsdragning där den andre blir en homogeniserad grupp utanför normen.

4.5 En sammanfattande diskussion

Gemensamt för det teoretiska ramverket är syftet att ifrågasätta en status-quo inom uppsatsens forskningsområde. Med en ingång i begreppet inkludering avser jag att analysera det som en reglerande praktik och problematisera begreppets avpolitisering. Den nyliberala logiken syftar till att fånga upp arbetets organisering och hur det påverkar det dagliga arbetet. Den intersektionella analysen är central för uppsatsen och ger möjligheten att ifrågasätta en hegemonisk förståelse av makt. Utifrån analyskategorierna heteronormativitet, funktionsmaktordning och rasifiering avser den att problematisera skapandet av den andre som något utanför normen.

Sammanfattningsvis menar jag att dessa teorier är viktiga för att hålla en kritisk ingång i uppsatsen. Tillsammans med den tidigare forskningen kommer det teoretiska ramverket att svara på uppsatsens frågeställningar kring arbetet med inkludering, vilka

---

⁹¹ Johanson, Susanne, Molina, Irene, ”Kön och ras i rumsliga konstruktioner” i de los Reyes, Paulina, Molina, Irene, Mulinari, Diana (red.) *Maktens (o)lika förklädnader: Kön, klass och etnicitet i det postkoloniala Sverige*, Atlas, Stockholm, 2007, s.240

⁹² Bredström, Anna, ”Maskulinitet och kamp om nationella arenor – reflektioner kring bilden av ”invandrarkillar” i svensk media” i De los Reyes, Paulina, Molina, Irene, Mulinari, Diana (red.) *Maktens (o)lika förklädnader: Kön, klass och etnicitet i det postkoloniala Sverige*, Atlas, Stockholm, 2007, s.164.

⁹³ Johanson, Molina, 2007 s.229

⁹⁴ Bredström, 2007, s.168-169.

maktdynamiker som uttrycks, spänningar i visionen att vara en mötesplats för alla samt om deltagarna upplever styrning och hur det påverkar det dagliga arbetet.

5 Metod och metodologi

För att svara på uppsatsens frågeställningar har jag genomfört semistrukturerade online-intervjuer som analyserats med hjälp av en tematisk analys. I det här avsnittet presenteras och diskuteras urval, rekrytering och deltagare följt av metodval och att göra etisk forskning. Kapitlet avslutas med metodologiska och etiska reflektioner.

5.1 Urval, rekrytering och deltagare

En av de första frågorna jag ställdes för i mitt arbete var hur jag skulle avgränsa uppsatsen. I relation till att alla unga ska ha rätt till en meningsfull fritid har jag ett särskilt intresse för kommunal verksamhet och ser den som betydande för att erbjuda fritidsaktiviteter. Sveriges Kommuner och Regioner betonar även kommunernas ansvar att erbjuda boende kultur- och fritidsaktiviteter.⁹⁵ Med syfte att bidra till forskning om fritidsgårdsverksamhet i Sverige menar jag därmed att den kommunala kontexten är relevant att analysera i relation till ungas fritid och ger en möjlighet att diskutera fritidsgårdarna som mötesplats.

Som tidigare nämnt har storstadskommunen som studien placerar sig i av etiska skäl aidentifierats och går under pseudonymen Storstaden. Att analysera fritidsgårdsverksamhet i Storstaden motiveras bland annat av statens demokratiutredning från 2016 där Sveriges storstäder beskrivs som tydligt segregerade och att det skett en minskning av gemensamma mötesplatser.⁹⁶ I en rapport från Storstaden betonar unga i kommunen vikten av att Storstadens mötesplatser är till för alla, att de är tillgängliga och inkluderande.⁹⁷

Utifrån uppsatsens avgränsning började jag via mejl kontakta verksamma i Storstadens alla stadsdelar. I mejlutskicket redogjorde jag för övergripande information om studien. Vissa av deltagarna hänvisade även till kollegor som jag kontaktade vartefter. Min initiala tanke var att bara intervjua fritidsledare men när jag fick möjlighet att intervjua personer med chefsposition öppnande jag upp urvalet efter bedömningen att det ger en närmare länk till styrningen av verksamheten.

---

⁹⁵ Sveriges Kommuner och Regioner, ”Kultur, fritid”, [hämtad 2021-05-10].

⁹⁶ SOU 2016:5, s.112, 540-541.

⁹⁷ Med anledning av kommunens aidentifiering refereras det inte till rapporten. Rapporten finns tillgänglig vid förfrågan.

Undersökningen utgörs av sju personer där fem använder sig av titeln fritidsledare eller samordnare (vilket innebär arbete i den dagliga verksamheten men också ansvar för samordning) samt två enhets/verksamhetschefer (vilka har personalansvar och mer ansvar för budget och styrning av verksamheten). Personerna i materialet är en heterogen grupp och består av personer både med och utan fritidsledarutbildning. Det är totalt tre stadsdelar representerade i materialet varav en stadsdel kategoriseras som ett utsatt område och två stadsdelar som kan beskrivas som blandade utifrån ett socioekonomiskt perspektiv.

Fritidsgårdarnas verksamhet skiljer sig något men karaktäriseras av att både ha öppen och riktad verksamhet. Det sistnämnda syftar på att det finns särskilda kvällar då fritidsgården har verksamhet för exempelvis tjejer, ickebinära eller unga med funktionsvariation. Två av personerna arbetar främst med målgruppen unga med funktionsvariation. I det insamlade materialet riktar sig verksamheterna till personer mellan 12-21 år.

Mitt primära fokus var att intervjua personer som arbetar på kommunal verksamhet. Två personer arbetar på fritidsgårdar som drivs på entreprenad vilket betyder att verksamheten styrs av den ansvariga organisationens styrdokument istället för ansvarig nämnd i Storstaden. Det finns däremot krav på samverkan med ansvarig nämnd och ett nära samarbete med gemensamma målområden kring prioriteringar av målgrupper.

5.2 Onlineintervjuer

För att generera material och få insyn i deltagarnas värld och arbete har jag använt mig av kvalitativa onlineintervjuer.⁹⁸ Mason menar att intervjuer bör vara ett väl motiverat val och inte något som godtyckligt väljs på grund av att det är en etablerad metod inom kvalitativ forskning. Förutom att få insyn i deltagarnas värld menar Mason att kvalitativa intervjuer kan motiveras av att det är svårt att få kunskap om forskningsproblemet på annat sätt.⁹⁹ Det knyter an till regeringens demokratiutredning från 2016 som lyfter att det saknas en övergripande bild av situationen för den öppna fritidsverksamheten.¹⁰⁰ Det bekräftas även i ansvarig nämnds styrdokument. För att få kunskap om arbetet med inkludering, att vara en mötesplats för alla och hur styrning påverkar har det därmed varit betydande att prata med de som arbetar med fritidsgårdsverksamheten dagligen.

Med anledning av coronapandemin har intervjuerna genomförts i formen av

---

⁹⁸ Hesse-Biber, Sharlene Nagy, ”The Practice of Feminist In-Depth Interviewing” i Hesse-Biber, Sharlene Nagy, Leavy, Patricia Lina (red.), *Feminist Research Practice*, Thousand Oaks: Sage, 2007, s.4.

⁹⁹ Mason, Jennifer, *Qualitative Researching*, London, SAGE publications, 2018, s. 111, 115.

¹⁰⁰ SOU 2016:5, s.540.

videosamtal på Zoom eller Skype för företag via mitt konto på Lunds Universitet. Intervjuerna var mellan 45 minuter och 1h och 10 minuter långa. Onlineintervjuer har sina för- och nackdelar och ställde krav på nya strategier för att hantera de utmaningar som uppstod när ett fysiskt möte inte var möjligt.¹⁰¹ De etiska frågorna diskuteras i avsnittet *Att göra etisk forskning*. En av de första utmaningarna jag ställdes inför var hur det informella mötet innan intervjun skulle ersättas vid ett onlinemöte. Hur kan deltagarna få en känsla och ett intryck för vem jag är? För att få in det informella innan intervjun har jag presenterat mig själv och berättat om mitt intresse för ämnet eftersom jag inte velat stressa igång intervjun. Jag upplever att det varit en bra början, även om det tenderat att bli mer av en presentation om mig själv än ett informellt samtal.

Gorman-Murray, Johnston och Waitt menar att platsen en väljer att hålla intervjun på är central och utgör en betydande del i samtalet då deltagare gör kopplingar till platsen eller påminns om saker i rummet som påverkar berättandet.¹⁰² På grund av de restriktioner som rådde under insamling av materialet blev valet av plats begränsat. Det har varit en av nackdelarna med att hålla intervjuerna online eftersom den gemensamma fysiska miljön har reducerats till en skärm vilket med sannolikhet påverkat samtalet.

Det finns även praktiska och etiska fördelar med att genomföra intervjuer via ett videosamtal. Om deltagaren på något sätt inte känner sig bekväm i intervjusituationen kan hen avbryta samtalet med ett knapptryck. Det kan också vara enklare att få till en tid för intervjun då resor och eventuella förberedelser för att ta emot/möta upp någon försvinner.¹⁰³

På grund av begränsningar i valet av plats för intervjuerna finns det även nackdelar i relation till bristen av kontroll gällande miljö, menat att det kan finnas faktorer i rummet som påverkar intervjun vilka kan vara svåra att tolka. Det kan också påverka urvalet då vissa inte känner sig bekväma med digitala möten. Även tekniska problem kan vara ett hinder så som dålig internetuppkoppling vilket kan vara svårt att bedöma på förhand.¹⁰⁴

---

¹⁰¹ O'Connor, Henrietta, Madge, Clare, "Online Interviewing" i Fielding, Nigel G., Lee, Raymond M., Blank, Grant, (red.) *The SAGE Handbook of Online Research Methods*, SAGE Publications, London, 2017, s.13.

¹⁰² Gorman-Murray, Andrew, Johnston, Lynda, Waitt, Gordon, "Queer(ing) Communication in Research Relationships: A Conversation about Subjectivities, Methodologies and Ethics, i Browne, Kath, Nash, Cathernie, J (red.), *Queer Methods and Methodologies*, Routledge, New York, 2010, s.107.

¹⁰³ Chiumento, Anna, Mauchin, Laura, Rahman, Atif, Frith, Lucy, "Online interviewing with interpreters in humanitarian contexts" *International journal of qualitative studies on health and well-being*, Vol.13, 2018, s.3

¹⁰⁴ Chiumento, et al., 2018 s.3-4.

Intervjuerna gjordes med en deltagare i taget förutom en intervju som gjordes med två deltagare på initiativ av deltagaren jag hade kontakt med. Jag upplevde att intervjuerna med en person var bättre lämpade för min studie och bidrog till att deltagarna kunde prata mer fritt om sin yrkesroll och att fokus ägnades mer åt den egna erfarenheten.

5.2.1 Semistrukturerade intervjuer

Jag har använt mig av en semistrukturerad intervjumetod där jag utgått från vissa teman och en intervjuguide. Det har gett utrymme både för att ha en agenda med intervjun men lämnar även rum för spontanitet och oväntade teman.¹⁰⁵ Det har varit betydande att ge utrymme för andra teman av flera anledningar. Till att börja med har jag aldrig arbetat på en fritidsgård utan endast besökt dessa platser som tonåring. Det har därför varit viktigt att ge utrymme till deltagarna att berätta om sina erfarenheter utan för mycket styrning av mig som forskare. Det har varit en del i att minska hierarkierna i samtalet och som en del av feministisk forskningsmetod där fokus ligger på att lyssna till deras erfarenheter och inte ett förhör kring deras arbetsmetoder.¹⁰⁶

Med grund i min poststrukturalistiska ingång ville jag inte driva en dominerande diskurs om fritidsgårdens verksamhet.¹⁰⁷ Intervjuguiden har därmed varit relativt enkel med fokus på att ställa öppna och generella frågor som utgick från vissa teman. Det blev ett verktyg i att inte driva en stark tes om verksamhetens roll eller deltagarnas arbete med inkludering. Jag upplevde det som positivt i att deltagarna blev drivande i vad samtalet handlade om, med en medvetenhet om att jag satt den större ramen för samtalet. Samtidigt fanns det skillnader i samtalen där vissa bad mig att konkretisera vad jag menade med exempelvis inkludering. Vid sådana tillfällen försökte jag hålla begreppet så öppet som möjligt och berätta att jag vara intresserad av deras tankar om arbetet med inkludering.

En utmaning med en enkel intervjuguide är att avgöra om det som inte pratades om under intervjun var en konsekvens av att jag inte specifikt frågade om det, eller om det var ett uttryck för normer och osynliggörande. Det ställer således krav på reflexivitet i läsningen och analysen av materialet och att som forskare inte övertolka varken det som sagts eller lämnats ute.¹⁰⁸

---

¹⁰⁵ Hesse-Biber, 2007, s.5.

¹⁰⁶ Hesse-Biber, 2007, s.14.

¹⁰⁷ Leavy, Harris, 2019, s.61.

¹⁰⁸ Mason, 2018, s.236-238.

Jag utgick från samma teman i intervjun oavsett om jag pratade med en chef eller en fritidsledare. Däremot justerades frågorna något i intervjuguiden efter deltagarens yrkesroll. Intervjuerna med fritidsledarna hade större fokus på arbetet på golvet och hur styrningen upplevdes i relation till detta, medan samtalen med cheferna hade mer fokus på vilka logiker som fanns bakom styrningen och verksamhetens roll i stadsdelen de arbetade i.

5.3 Tematisk analys

Jag har valt tematisk analys som metod, vilket grundar sig i den variation av teman som uppdagades under intervjuerna. En tematisk analys tillåter att identifiera teman i respektive intervju för att sedan kunna se likheter och skillnader mellan intervjuerna. Det kan säga något om en kollektiv mening och erfarenhet genom att både undersöka mening mellan materialet samt djupdyka i relevanta fenomen.¹⁰⁹

Braun och Clarke betonar flexibiliteten med tematisk analys med en möjlighet att både undersöka mer uppenbara och bakomliggande teman i materialet.¹¹⁰ Likt andra metoder för analys innefattar en tematisk analys en aktiv process av att göra val kring koder och teman i relation till vad som kan besvara frågeställningen vilket ställer krav på reflexivitet.¹¹¹

Braun och Clarke menar att en tematisk analys ämnar hitta mönster och teman mellan data snarare än i enskilda datauppsättningar (i mitt fall enskilda intervjuer).¹¹² Här skiljer sig min användning av tematisk analys från Braun och Clarke. Med hänsyn till variationen i mitt material har det för min studie varit betydande att analysera både övergripande teman och mer enskilda teman i intervjumaterialet, vilka alla bedömts som betydelsefulla för att svara på uppsatsens frågeställningar.

Med utgångspunkt i en poststrukturalistismen som centrerar språkets relevans i konstruktionen av verkligheten kan en diskursanalys vid första anblick ses som relevant för att analysera materialet.¹¹³ Inför intervjuerna kände jag en ovisshet för huruvida inkludering var en diskurs som användes av deltagarna. Inkludering visade sig också ta

---

¹⁰⁹ Braun, Virginia, Clarke, Victoria, "Thematic Analysis" i Cooper, Harrid (red.), *APA Handbook of Research Methods in Psychology*, American Psychological Association, Washington DC, 2012, s.57, 58.; Roulston, Kathryn, *Reflective Interviewing; A guide to theory and practice*, Sage Publications, London, 2010, s.3.

¹¹⁰ Braun, Clarke, 2012, s.58.

¹¹¹ Braun, Clarke, 2012, s.58.

¹¹² Barun, Clarke, 2012, s.57.

¹¹³ Leavy, 2007, s.6.

olika plats i intervjuerna som begrepp och det uppdagades inte nödvändigtvis som en genomgående diskurs i materialet. Deltagarna representerar även den bredd av arbete som finns i fritidsgårdsverksamheten och för att fånga upp detta valde jag därmed en tematisk analys. Tillsammans med mitt teoretiska ramverk menar jag att det öppnar för en möjlighet att undersöka strukturer som formar fritidsgårdens verksamhet. Med det sagt är språket fortfarande centralt i och med att det är genom detta som materialet tagit form.

För att göra en välgrundad analys använder sig Braun och Clarke av sex olika steg, vilka jag inspirerats av i utformandet av min text. Steg ett innebär att genom läsning göra sig bekant med materialet.¹¹⁴ Jag har spelat in intervjuerna och sedan transkriberat dem. Vid transkribering tog jag bort upprepningsord eller tilläggsord som jag bedömde inte hade någon relevans för förståelsen av datan. Jag har sedan läst igenom transkriberingarna flera gånger för att göra en initial bedömning av vad som är relevant för mina frågeställningar, vilket leder mig till steg två, generera koder.

Arbetet med att generera koder formades av teorival och tidigare forskning. Det präglades av att aktivt läsa transkriberingarna men också att reflektera över vad som sägs mellan raderna. Braun och Clarke belyser bland annat hur deltagare kan berätta om situationer som ger uttryck för normer eller liknande, utan att deltagaren nödvändigtvis själv beskriver situationen med analytiska begrepp som exempelvis heteronormativitet. Koder kan därmed både vara deskriptiva och analytiska.¹¹⁵ Det var en process jag ofta fann mig i när jag läste genom materialet.

Efter kodningen gick jag vidare till steg tre, generera teman. Återigen betonar Braun och Clarke att detta är en aktiv process, och att en inte ”hittar” teman i materialet av en slump, utan att det grundar sig i medvetna val som formas av tidigare forskning och det teoretiska ramverket. Steg fyra innefattar att granska och revidera teman som är representativa för materialet och relevanta för att besvara frågeställningen. De avslutande stegen fem och sex innefattar skrivandet genom att namnge teman och formulera argument utefter dessa som svarar på frågeställningen.¹¹⁶

---

¹¹⁴ Braun, Clarke, 2012, s.61.

¹¹⁵ Braun, Clarke, 2012, s.62.

¹¹⁶ Braun, Clarke, 2012, s. 63, 65, 66, 69.

5.4 Att göra etisk forskning

Arbetet har genomgående följt Vetenskapsrådets riktlinjer för god forskningssed avseende processen och hanteringen av materialet.¹¹⁷ Inför intervjun skickades information om studien och villkoren för samtycke ut till deltagarna. Informationen innehöll det övergripande syftet med studien där en mindre justering gjordes efter att urvalet ändrades till att inkludera personer med chefsposition. Vidare gavs information om inspelning, transkribering, att fritidsgårdarna och personerna i studien kommer att avidentifieras samt att de kan dra tillbaka sitt samtycke när som helst utan någon motivering. Jag gick även igenom detta vid intervjun och samtycke gavs muntligt. Vid transkriberingen avidentifierades plats, fritidsgårdar och namn. Inspelningarna har förvarats lösenordskyddat på extern hårddisk. Deltagarnas namn i analysen är pseudonym.

En ny typ av praktisk etisk utmaning som jag behövde förhålla mig till var säkerheten vid onlinemöten. Jag har som tidigare nämnt använt två olika programvaror vid mina intervjuer, Zoom och Skype för företag. Jag har använt både Zoom och Skype för företag genom mitt LU-konto vilket bidrar till en säkrare anslutning. Vid intervjuerna på Zoom har jag även använt mig av låsfunktionen vilket förhindrar andra att ansluta till mötet.¹¹⁸ Säkerheten är således en viktig del vid onlinemöten både gällande deltagarnas avidentifiering och för att behandla data konfidentiellt.¹¹⁹

5.5 Metodologiska och etiska reflektioner

”(...) feminist research is concerned with issues of broader social change and social justice”¹²⁰ ”it begins from the premise that the nature of reality in western society is unequal and hierarchical”¹²¹

---

¹¹⁷ Vetenskapsrådet, *God forskningssed*, 2017.

¹¹⁸ Archibald, Mandy M., Ambagtsheer, Rachel C., Casey, Mavourneen G., Lawless, Michael, ”Using Zoom Videoconferencing for Qualitative Data Collection: Perceptions and Experiences of Researchers and Participants” *International Journal of Qualitative Methods*, Vol.18, 2019, s.2.; Microsoft, ”Har jag Skype eller Skype för företag?”, [hämtad 2021-03-02].

¹¹⁹ Eynon, Rebecca, Fry, Jenny, Schroeder, Ralph, ”The Ethics of Online Research”, i Fielding, Nigel G., Lee, Raymond M., Blank, Grant, (red.) *The SAGE Handbook of Online Research Methods*, SAGE Publications, London, 2017. S.6-7.

¹²⁰ Doucet, Andrea, Mauthner, Natasha S., ”Feminist Methodologies and epistemology” i Bryant, Cifton D., Peck, Dennis L., (red.), *Handbook of 21st Century Sociology*, Sage, Thousand Oaks, 2006, s.40.

¹²¹ Skeggs, Beverly, ”Situating Production of Feminist Ethnography” i Maynard, Mary, Purvis, June (red.), i *Researching Women's Lives from a Feminist Perspective*, Routledge, London, 1994, s.77.

Ovannämnda citat från Doucet, Mauthner och Skeggs har varit ledande ord både för studiens syfte, metod och teorival. Endast kort nämnt tidigare, är makt och kunskapsproduktion viktiga delar inom feministisk metodologi och etik. Doucet och Mauthner lyfter vidare reflexivitetens betydelse för att producera en ansvarsfull forskning. En del av att generera en reflexiv studie är att diskutera min position som forskare och vilken betydelse det har för kunskapsproduktion.¹²²

Med en poststrukturalistisk ingång till studien har jag reflekterat kring dikotomin forskare/subjekt med fokus på hur kunskap produceras tillsammans med deltagarna.¹²³ Med intervju som metodval menar Gorman-Murray att det är betydande att både se sig själv och personen som intervjuas som subjekt vilket innebär att båda parter går in i samtalet med egna perspektiv och uppfattningar som kommer att påverka samtalet och kunskapen som produceras.¹²⁴ Min position som student och vit cis-kvinna har därmed betydelse för hur data skapats i mötet med deltagarna. Under intervjuerna upplevde jag framförallt att min roll som student påverkade intervjuens karaktär där deltagarna gjorde kopplingar till mina studier inom mänskliga rättigheter och genusvetenskap.

Vid uppsatsens start hade jag även precis avslutat en praktiktermin inom offentlig sektor där jag bland annat arbetat med ungdomsfrågor och fritid. Jag gick därmed in i studien med en idé om vad politiken såg för utmaningar och möjligheter kring ungas fritid. Det bidrog till studiens utformning av att bland annat att titta på relationen mellan styrning och arbete på golvet. Samtidigt var det viktigt att reflektera kring mina kunskaper om området och hur jag utformade studien i relation till min praktiktermin och diskurser om fritiden. Med mina kunskaper, format från ett statligt håll, var det därför viktigt för mig att gå in med en öppenhet i intervjuerna för att utmana mina egna biaser och inte låta de bli dominerande i samtalet. En av mina strategier för att hålla en sådan öppenhet var att ha en relativt enkel intervjuguide.

Med anledning av min praktik och informerat av en poststrukturalistisk epistemologi gav det ytterligare belägg för valet att intervjua personer som arbetar inom fritidsgårdsverksamheten. Poststrukturalismen erkänner betydelsen av olika perspektiv och erfarenheter som en del i att ifrågasätta en essentiell sanning och dominerande narrativ.¹²⁵

---

¹²² Doucet, Mauthner, 2006, s.38, 41, 42.

¹²³ Leavy, Harris, 2019, s.62.

¹²⁴ Gorman-Murray, Johnston, Waite, 2010, s.98-99.

¹²⁵ Leavy, Harris, 2019, s.60-61.

Den intersektionella analysen har också varit betydande i positioneringen mot dominanta narrativ och för att diskutera hur makt opererar på olika sätt.¹²⁶ Som nämnt i det teoretiska ramverket argumenterar jag för att det varit särskilt relevant i den svenska kontexten. Det knyter an till Skeggs utgångspunkt i att samhällen är hierarkiska och ojämlika.

Gällande deltagarnas perspektiv och uppfattningar har jag bland annat funderat över huruvida vetenskapen att jag skriver en *genusvetenskaplig* uppsats har format samtalet och hur mycket det har styrts vad deltagarna har valt att lyfta under intervjun. Jag har i andra sammanhang upplevt reaktioner som att personer är rädda för att säga fel. Innan intervjun började var det därför viktigt för mig att centrera mitt intresse för ungas fritid och mötesplatser och att jag var intresserad av deltagarnas yrkeserfarenheter för att skapa en trygghet i att kunna prata fritt om detta. Jag berättade även om mitt eget engagemang och arbete med ungdoms- och fritidsfrågor. Jag upplevde att det togs emot positivt av deltagarna och flera bekräftande vikten av att prata om just *fritidsgårdens* roll för ungas fritid och mötesplatser.

I uppskattningen att prata om fritidsgården tänkte jag på Gorman-Murrays citat ”Were stories shared with me positioned as confidant rather than as a researcher?”¹²⁷ Det ledde till reflektioner om huruvida deltagarna kommer känna igen sig i materialet eller inte. Mulinari lyfter hur tolkandet är en del av den analytiska processen och en del i att länka samman den personliga berättelsen med teoretiska ramverk och samhällsstrukturer.¹²⁸ Trots en strävan mot att bryta ner forskare/deltagare dikotomin är det i slutändan jag som kommer att tolka materialet. Doucet bekräftar hur tolkningen görs ”back at the office” för att illustrera hur analysarbetet ofta är isolerat från de som deltagit i studien.¹²⁹ Det understryker mitt ansvar och roll i studien och att det slutligen är jag som tolkar materialet som formas av metodval, teoretiska ramverk och tidigare forskning.¹³⁰

---

¹²⁶ Bilge, Hill Collins, 2016, s.1-3.

¹²⁷ Gorman-Murray, Johnston, Waitt, 2010, s.102.

¹²⁸ Mulinari, Diana, ”Vi tar väl kvalitativ metod-det är så lätt”, i Sjöberg, Katarina (red.) *Mer än kalla fakta: kvalitativ forskning i praktiken*, Studentlitteratur, Lund, 1999, s.45.

¹²⁹ Doucet, Mauthner, 2006, s.41.

¹³⁰ Kvale, Steinar, ”Dominance Through Interviews and Dialogues”, *Qualitative inquiry*. Vol.12 (3), 2006, s.483, 485.

6 Analys

Analysen har delats upp i fem teman, Fritidsgårdens heteronormativitet, Delaktighet – en fråga om funktionalitet?, Rummet och aktivitetens betydelse, Stökiga killar och fritidsgårdens kontraster samt Styrning för gallerierna. Analysen avser att svara på frågeställningarna:

- Hur arbetar personer inom fritidsgårdsverksamheten med inkludering? Vilka maktdynamiker uttrycks i inkluderingsarbetet?
- Vilka spänningar finns det i fritidsgårdsverksamhetens vision att vara en mötesplats för alla?
- Upplever personer som arbetar inom fritidsgårdsverksamheten någon styrning från Storstadens kommun och chefer? Hur påverkar det deras dagliga arbete?

Avsnittet avslutas med en sammanfattande slutsats.

6.1 Fritidsgårdens heteronormativitet

I samtal om inkludering lyfter flera av deltagarna att verksamheten främst besöks av killar. Det är med sannolikhet en av anledningarna till att tjejer är en prioriterad målgrupp vilket nämns i Storstadens budget och av deltagarna. Parallellt med detta är även unga hbtq-personer en prioriterad målgrupp. I relation till både arbetet med inkludering och visionen om att vara en mötesplats för alla kommer jag i det här avsnittet problematisera och diskutera spänningar i denna kategorisering av målgrupper.

6.1.1 Tjejer och killar som motsatser

I samtal om inkludering och riktad verksamhet landade samtalen ofta i tjejers inkludering och arbetet för att tjejer ska besöka verksamheten. Tjejer inkludering ställdes också ofta som motsats till att verksamheten domineras av killar.

Priya: Och tjejgruppen är ju nästan, alla fritidsledare har svårt att locka tjejer i verksamheten i helheten och även fritidsgårdar, killar ”äger” ofta fritidsgårdar i området. Då känner sig inte tjejer bekväma med att komma in och hänga eller göra sin sak.

Priya, som är samordnare och arbetar i ett så kallat utsatt område, lyfter killars dominans i verksamheten som ett hinder för tjejers deltagande. Tjejers inkludering i verksamheten växer här fram som en praktik utifrån killars överrepresentation. Utmaningen som beskrivs i att få tjejer att delta i verksamheten tolkar jag som ett uttryck för att deltagande i rummet är något som måste distribueras mer jämnt mellan killar och tjejer, en målsättning som också finns i styrdokumentet.

Genom en analys av heteronormativitet finns det ett särskiljande av killar och tjejer där de ses som nästintill motsatser. Butler menar som nämnt att den binära motsatsidén om kön verkar genom en norm av heterosexualitet.¹³¹ Att det är mycket killar i verksamheten är lika med att det finns lite tjejer. Denna typ av praktik berättar om en binär förståelse av kön och en hegemonisk förståelse av makt i att det är något som finns mellan killar och tjejer och ska fördelas mellan könen.¹³² Lösningen och svaret på att det är mycket killar i verksamheten formuleras därmed i att få fler tjejer att delta.

Att arbeta för tjejers ökade deltagande är positivt. Däremot bör denna uppdelning av kön problematiseras i relation till att unga också identifierar sig utanför en norm av kille/tjej och att det finns en prioritering att inkludera unga hbtq-personer i de öppna mötesplatsernas verksamhet. Det fokus som finns på tjejers inkludering som motsats till killar kan därmed producera en normativ och binär förståelse av kön. Kopplat till Fahlgren, Johansson och Mulinari produceras en process av normalisering och en naturlighet kring tjejer och killar som kategorier där unga hbtq-personer blir något som står utanför.¹³³ Dessutom, som Mulinari och De los Reyes lyfter i sin kritik gentemot hegemonisk feminism, produceras också tjejer som ett enhetligt subjekt för deltagande i fritidsgården.¹³⁴

Nedan berättar Magnus om arbetet med inkludering i sitt arbete som chef i ett socioekonomiskt blandat område,

Magnus: Det finns ju mycket, det är många grupper som ska inkluderas i vårt arbete. Men där är det ju litegrann att man både har uppdrag att unga tjejer ska inkluderas som är tydlig och på ett sätt så underlättar ju det mitt arbete, att man kan gå till personalen och säga ”vi behöver få mer tjejer i våra verksamheter” till exempel, och så får man göra satsningar på det och det gör ju oftast att både personalgrupper och ungdomar... det blir bättre när man jobbar med inkludering oavsett vilka man inkluderar så

---

¹³¹ Butler, 1999, s.30.

¹³² De los Reyes, Mulinari, 2020, s.184.

¹³³ Fahlgren, Johansson, Mulinari, 2011, s.2.

¹³⁴ De los Reyes, Mulinari, 2020, s.185-186.

blir det bättre än homogena, som jag sagt kan vara en riskfaktor, att ju mer man jobbar med inkludering så blir det bättre helt enkelt. Jämställda inkluderande verksamheter precis som samhällen är väl liksom bättre på något sätt. Så det är ju, inkludering betyder ju mycket och är viktigt liksom.

Magnus lyfter att det är ”många grupper som ska inkluderas” och att verksamheten blir bättre ”oavsett vem man inkluderar” eftersom det motverkar en homogen verksamhet. Arbetet med inkludering är således föränderligt och innebär arbete mot olika målgrupper. Samtidigt nämns hur arbetet blir lättare om det finns en konkret målgrupp att arbeta med, i det här fallet tjejer. Det uttrycks en vilja att arbeta med inkludering och en idé om att det innefattar många olika målgrupper men inbäddat i det så beskrivs denna bredd (trots att den är positiv) som utmanande och att arbetat underlättas av att ha ett ”tydligt” fokus. Det finns en underliggande homogen förståelse av tjejer som enhetligt subjekt i att det beskrivs som både tydligare och underlättar arbetet i att fokusera på den målgruppen. Det är just denna homogenitet en intersektionell analys problematiserar. Det reproducerar en förenklad bild av hur makt rör sig samt en naturlighet i att det är enkelt att förstå sig på vad att inkludera tjejer innebär.

Den andra sidan av myntet är den ogripbara kroppen, som är svårare att förstå sig på och förklara. Ur en förståelse av Ahmed skulle praktiken av att se tjejer som en tydlig grupp kunna beskrivas som en aktiv process av igenkännande som premierar en homogen förståelse av gruppen där de som står utanför normen inte nämns.¹³⁵ Det faktum att målgruppen unga hbtq-personer knappt nämns i relation till inkludering bör därmed ses som en aktiv process vilken blir möjlig genom att tillskriva vissa kroppar tydlighet.

Vilka praktiker och idéer som kopplas till inkludering säger därmed något om vilka unga som vi ser som greppbara och kan förstå oss på. Problematiken är att det hamnar i en förenkling av vad dels tjejer är, dels att det reproducerar en heteronormativ matris där könen kille/tjej tycks stå i kontrast till hbtq.

Kort nämnt tidigare är arbetet med inkludering av unga hbtq-personer i stora drag frånvarande i det insamlade materialet. Fritidsgården Priya är verksam på arbetar även för att ickebinära ska inkluderas i verksamheten. Priya berättar följande om fritidsgårdens arbete,

Linnéa: Jag tänkte på det du sa om att det är mycket unga killar som besöker er, hur

---

¹³⁵ Ahmed, 2000, s.21, 42, 43.

arbetar ni med att få andra grupper att besöka er?

Priya: Vi har faktiskt delat upp dom olika kvällstimmarna för att fokusera på olika målgrupper. (...) Först testade vi att ha en gång i veckan, tjejer och ickebinära kväll men det kändes som det alltid var någon som hade något (...) och samtidigt så började vi växa så då gjorde vi att [tider och dagar avsett] för tjejer och ickebinära. Och det har gjort till att vi har fler tjejer än killar i lokalen nu vilket är en stor genomgång för inga andra fritidsgårdar i stadsdelen har gjort det.

Priya berättar om hur verksamheten arbetar med inkludering av ickebinära personer, vilket kan ses som ett motstånd gentemot heteronormativitet genom erkännandet av att unga kan identifiera sig utanför konstruktionen kille/tjej. Samtidigt summerar Priya deras arbete med att det är ”fler tjejer än killar i lokalen nu”. Det finns en spänning i att samtidigt som ett erkännande och därmed representation utanför den könsbinära normen finns, går fokus tillbaka till motsatsförhållandet mellan killar och tjejer. Den spänningen ger uttryck för problematiken med ensidiga kategorier och ger inte utrymme att diskutera komplexiteten i olika maktdynamiker.¹³⁶

Priya är en av få i materialet som nämner en identitet utöver den binära förståelsen av killar och tjejer. Med det sagt menar jag inte att de andra deltagarna och fritidsgårdarna som representeras i materialet inte arbetar med målgruppen eller erkänner identiteter utöver den normativa förståelsen av kille/tjej. Dock har inte det arbetet nämnts specifikt när vi pratat om riktad verksamhet eller inkludering utan har då tagit form av att alla är välkomna, eller att unga hbtq-personer är en prioriterad målgrupp från Storstaden. En av deltagarna berättade däremot om en situation där ungdomar på fritidsgården uttryckt sig homofobiskt. Situationen mynnade ut i att fritidsledaren behövde förklara för de unga att stereotypiska föreställningar om hbtq-personer inte är okej. Det kan ses som en del i inkluderingsarbetet i förståelse av att om alla ska känna sig välkomna förutsätter det också att ungdomar inte utsätts för kränkningar i verksamheten.

Genom en analys av heteronormativitet menar jag att det fortfarande finns ett särhållande av kön och en reproducering av detta då det finns en naturlighet i att prata om tjejer och killar, även om andra identiteters existens nämns. Det pekar i sin tur på en spänning i projektet av att inkludera olika målgrupper utan att se hur olika normer och makt rör sig mellan dessa positioner. Det räcker således inte att nämna en målgrupps existens för att denna ska vara inkluderad, vilket pekar på riskerna med att avpolitisera

---

¹³⁶ De los Reyes, Molina, Mulinari, 2007, s.20.

inkludering. Det faktum att olika målgrupper ska inkluderas säger i själva verket lite om förhållanden för gruppen mer än att de inte besöker verksamheten.

6.1.2 Styrning för jämställdhet

Det fokus som finns på att inkludera tjejer i verksamheten bör inte läsas som en isolerad praktik för de enskilda fritidsgårdarna utan har en koppling till styrningen. När jag ställde deltagarna frågor om vad Storstadens kommun prioriterar, samt hur resultat mäts inom verksamheten lyfte majoriteten av deltagarna att det görs en kartläggning av hur många killar respektive tjejer som besöker verksamheten. Flera av fritidsgårdarna har så kallade tjejverksamheter/kvällar och Sandra som är samordnare i ett så kallat utsatt område, svarade följande när jag frågade från vilket behov dessa kvällar skapades från,

Sandra: Alltså det skulle jag säga är väl mer, det vi alla vet är att det är svårt att få tjejer på ordinarie fritidsverksamhet över allt. När man skulle starta upp en ny fritidsgård i [området] i [stadsdelen] så var det ett krav egentligen, det kom väl från politiken i första hand skulle jag väl säga, att det skulle vara tjejprofil och att det skulle finnas tjejkvällar.

Det Sandra beskriver är styrningens påverkan för verksamhetens organisering. Utan att gå in i frågan om separatistisk verksamhet vill jag snarare peka på styrningens del i verksamhetens prioriteringar. I relation till det genusystem som präglat svensk jämställdhetspolitik avseende maktrelationen mellan män och kvinnor, ligger denna idé om makt till grund för politiska interventioner i fritidsgårdsverksamheten.¹³⁷ Som Brown belyser är begrepp som inkludering fyllda med olika värderingar och är i den här kontexten formulerad i idén om jämställdhet. Jag vill återigen poängtera att det inte är en kritik mot arbete för tjejers deltagande. Det jag vill komma åt är snarare hur inkludering, i det här fallet från politikens håll blir reglerande gällande vilka målgrupper som finns och hur dessa prioriteras, samt hur resultat mäts.¹³⁸

Att räkna vilka och hur många kroppar som besöker verksamheten är en styrningslogik som går i linje med ett nyliberalt system som värderar antal. Det är ett exempel på när marknadslogiker tar sig in i verksamheter som inte nödvändigtvis ska generera pengar utan erbjuda kvalitativ fritidsverksamhet. Som Björkman och Bromseth beskriver i sin

---

¹³⁷ De los Reyes, Mulinari, 2020, s.184.

¹³⁸ Brown, 2006, s. 9,10, 28.

forskning om normkritik, blir inkludering snarare här något som bockas av och räknas på snarare än en pågående arbetsprocess.¹³⁹ Däremot vill jag betona att flera av deltagarna menar att frågan om inkludering är komplex och är ett pågående arbete. I relation till mätningen av verksamheten uppstår det en spänning i att räkningen av (normativa) kroppar ses som ett resultat vilket i sin tur kommer att påverka deltagarnas arbetsvardag och hur arbetet utformas.

6.2 Delaktighet – En fråga om funktionalitet?

En annan prioriterad målgrupp för fritidsgårdsverksamheten är unga med funktionsvariation. Behovet av en problematisering i förhållande till att vara en mötesplats för alla blev särskilt påtagligt i intervjuerna med personer som arbetar med riktad verksamhet mot målgruppen. Sara, som är fritidsledare i ett blandat socioekonomiskt område, berättade om följande reflektion när hon började arbeta med unga med funktionsvariation i fritidsgårdsverksamheten:

Sara: Alla var ju välkomna men kunde vi ta hand om dom [unga med funktionsvariation] i den traditionella vanliga fritidsgårdsverksamheten? Jag hade helt enkelt inte ens tänkt på dom frågorna innan [kollega] öppnade mina ögon för att den här målgruppen har ingenting och då började vi titta på... det fanns ingenting i fritidsledarnas arbete eller [Storstadens] utbud eller barn och unga på fritiden som riktade sig till målgruppen.

I Saras reflektion uppstår en spänning gentemot vilka *alla* innefattar i praktiken, där hon problematiserar unga med funktionsvariationens delaktighet i den visionen. Det går i linje med Lundgrens Aslla problematisering av hur unga med funktionsvariation faller utanför i samtal om normkritik.¹⁴⁰

Sara berättar om hur hon själv konfronterades med att målgruppen inte ingick i visionen om alla, och när hon aktivt började tänka kring gruppens delaktighet i fritidsgårdsverksamheten blev det tydligt att stadsdelen hon arbetar i har lite aktiviteter som gruppen tog del av. Något som även Lena, fritidsledare i ett blandat socioekonomiskt område, lyfter,

---

¹³⁹ Björkman, Bromseth, 2019, s.21.

¹⁴⁰ Lundgren Aslla, 2019, s.185.

Lena: Och om jag går och besöker en parklek, jag ser inga barn som har funktionsvariation och då tänker jag, jag vet liksom inte, jag tror att man måste lära människor, det är en riktigt lång process.

I både Lena och Saras reflektion gör sig funktionsmaktordningens tysthet påmind. Båda berättar om en vardag där frågor om funktionalitet osynliggörs och den normativa funktionella kroppen tas för givet och normaliseras. Det blir nästintill paradoxalt i att osynliggörandet av det normala i sin tur osynliggör det enligt normen avvikande inom fritidsgårdsverksamheten. Problematiken ligger i att om inkludering ses som en självklarhet och innefattar alla blir det svårt att prata om hur ojämlikhet tar sig i uttryck.¹⁴¹ Vidare ger Sara några konkreta exempel på utmaningar som gruppen möter inom fritidsgårdsverksamheten.

Sara: I [stadsdelen] har vi flera verksamheter som inte ens kommer in genom dörren om man sitter i rullstol eller tar sig fram med rullstol. Och personalens kompetens är ju också om att kunna vara tillgänglig. Om man bara har, i dom verksamheterna man säger ”aa men här är alla välkomna” där kommer inte den här målgruppen, det vet vi.

I den sista meningen ger Sara uttryck för att det skett en avpolitisering kring vilka alla innefattar. Det finns en kritik mot normaliseringen i vilka alla är då unga med funktionsvariation inte besöker de fritidsgårdar där ”alla” är välkomna. Jag läser det som ett ifrågasättande gentemot självklarheten i att alla kan delta i verksamheterna. Självklarheten blir en status-quo som är exkluderande mot de grupper som inte normen. Likt den naturlighet som finns i att prata om killar och tjejers deltagande finns det en problematik att utgå ifrån att en idé om att bara för att verksamheten menas vara öppen för alla så är den inte det i praktiken. Visionen om att ”alla” är välkomna är därmed inte en neutral vision eftersom ”alla” konstrueras genom normer om bland annat kön och funktion. Här visas också på hur funktionsmaktordningen tas i uttryck både genom materiella förutsättningar (att det inte går att komma in genom dörren) men också i det sociala gällande personalens kompetens att vara tillgänglig för målgruppen. Likt Dolmages studier om funktionalitet och universitetsbyggnader visar sig normen i arkitekturen även inom fritidens rum.¹⁴² Det visar på en intersektion av utmaningar och hur makt (re)produceras genom både det sociala och materiella.

---

¹⁴¹ Brown, 2006, s.14

¹⁴² Dolmage, 2017, s.44, 45.

Det är enkelt att hamna i en abstrakt diskussion om makt gällande gruppens deltagande i fritidsgårdsverksamheten vilket riskerar att lösa upp frågan om ansvar i unga med funktionsvariations möjlighet till en meningsfull fritid. Frågan om tillgänglighet ser både Sara och Lena som en stor utmaning vilka båda menar är en konsekvens av okunskap och bristande intresse från chefer och politiken. Lena nämnde bland annat följande om tillgänglighet i Storstaden,

Lena: Och det finns inte tillgänglighetsansvariga i [Storstaden] i varje stadsdel, vilket är väldigt märkligt liksom, att man inte ser till att varje mötesplats, varje offentlig lokal ska anpassas för alla, det verkar vara jåååätelångt bort.

Lena lyfter här en konkret utmaning om tillgängligheten i Storstaden där det inte finns någon mekanism inom styrningen som säkerställer offentliga lokalers tillgänglighet. Vidare berättar Lena att det istället är hennes kollega som har gjort tillgänglighetsplaner för verksamheterna de arbetar på. Återkommande är huruvida målgruppen är prioriterad säger lite om de faktiska förhållanden som unga med funktionsvariation möter inom fritiden. Kopplat till inkluderingsarbetet visas också frånvaron av mekanismer som säkrar upp delaktigheten (här tillgänglighetsansvariga) från kommunen. Istället läggs arbetet på personalens eget initiativ vilket är problematiskt om det finns ett mål att skapa en struktur som välkomnar alla.

Dahlstedt och Fejes lyfter i sin forskning huruvida välfärd ska ses som en angelägenhet för alla medlemmar i samhällsgemenskapen eller om det är en fråga om att nå ut till de exkluderande genom att få dem att omvandlas till rådande föreställningar om normalitet.¹⁴³ Lena lyfter bland annat i vårt samtal kritik mot att det finns en acceptans från kommunen att målgruppen tillåts sitta hemma.

Lena: Det är ju klart att dom [unga med funktionsvariation] bor där, dom bor ju överallt, det finns ju flera tusen barn som går på särskolan i [Storstaden] inskrivna i kommunala särskolan. Så det är klart att alla dom här barnen bor ju helt utspridda ibland då, så det gäller ju att leta upp dom. (...). För då kan du heller inte gynna, att dom som bor i [stadsdelen] ska få ta del av skattepengarna, det vill säga deras barn ska få en kul fritid, det går inte att säkra upp det.

Relaterat till Dahlstedt och Fejes diskussion ser Lena deltagandet i fritiden som en del av

---

¹⁴³ Dahlstedt, Fejes, 2018 s.137-138.

välfärden. Det handlar om rätten att få ta del av och vara delaktig i samhället. Det ställer sig i kontrast till att exkludering ska lösas genom omvandling till rådande föreställningar om normalitet. Som också funktionsmaktordningen belyser, handlar det istället om att se till samhällsliga strukturer och hur mötesplatser utformas eller personalens bemötande för att delaktighet i den öppna verksamheten ska vara möjlig. Det knyter an till Haritaworns diskussion om hur staden distribueras och vem som får ta del av den.¹⁴⁴ Det vore därmed olyckligt om processen av inkludering lades på individens anpassning till normen om funktionalitet då det är en omöjlighet. Här uttrycks även en nyliberal spänning i uppdraget att vara en mötesplats för alla där ansvaret läggs på individen att ha tillgång till fritiden istället för mekanismer inom välfärden som säkrar upp tillgången till fritid och mötesplatser.¹⁴⁵

För att möta upp bristande mekanismer i styrningen och säkra upp målgruppens inkludering i fritidsgårdsverksamheten berättar Sara att de arbetat med att få in målgruppen tydligt i styrdokumentet.

Sara: Så i årets [styrdokument] faktiskt har vi fått in riktigt mycket, vi har jobbat på riktigt hårt från våran verksamhet på att få in den här målgruppen och då måste man liksom titta på hur man formulerar sig och såna saker. Som till exempel har vi fått in att den riktade verksamheten som vi bedriver här är funktionsvariationer normen som vi sätter på pränt medvetet vad vi vill att både politiker och våra chefer ska läsa och få in i deras huvuden hur vi jobbar.

Att beskriva gruppen som norm läser jag som ett motstånd mot den okunskap och osynliggörande som finns av gruppen inom fritidsgårdsverksamheten. Det uttrycker också i relation till en poststrukturalismen att språket spelar roll och får materiella konsekvenser.¹⁴⁶ Saras berättelse visar också på en praktik om hur arbetet med inkludering kan se ut där hon använder sig av styrdokumentet som verktyg för att synliggöra gruppen som norm snarare än något avvikande.

---

¹⁴⁴ Haritaworn, 2018, s.213, 215.

¹⁴⁵ Brown, 2005, s.44.

¹⁴⁶ Leavy, Harris, 2019, s.65.

6.3 Rummet och aktivitetens betydelse

I materialet framgår inkludering också som en praktik för delaktighet, ett slags uttryck för alla får vara med. I det här avsnittet avser jag, med utgångspunkt i Brown, diskutera hur inkludering blir reglerande och legitimerande för både utformandet av aktiviteter i fritidsgårdsverksamheten men också lokalen som en del i visionen att skapa en mötesplats för alla.

Med anknytning till temat *Fritidsgårdens heteronormativitet* finns det genomgående i materialet fokus på aktiviteter som ska tilltala både killar och tjejers deltagande. I relation till att verksamheten besökts av mycket killar berättade Andreas, fritidsledare i ett blandat socioekonomiskt område, följande om deras arbetsprocess kring utformande av aktiviteter.

Andreas: (...) Okej vad är det för aktiviteter vi kan erbjuda dom ungdomarna som kommer, det är det stereotypiska tv-spel, biljard, pingis, inget illa mot alla dom aktiviteterna men det är ganska exkluderande mot en person som inte har spelat FIFA förut eller spelat pingis, eller spelat biljard förut, och där skapas någon form av rädsla för att komma in i verksamheten. Och det vi gjorde var att komma upp med aktiviteter som är könsneutrala där du får testa dig och din allmänna kompetens som du har lärt dig i skolan förhoppningsvis och där kom vi till dom temadagarna vi har.

Det finns en underliggande struktur i verksamheten att aktiviteter är könade. I relation till att det är mycket killar som besöker verksamheterna kan ”stereotypiska tv-spel, biljard och pingis” läsas som att det är maskulint kodade aktiviteter. Jag avser inte att analysera aktiviteterna i sig utan det faktum att aktiviteterna menas ha betydelse för olika gruppers deltagande i verksamheten. I kontrast till inkludering som avpolitiserad praktik finns det här en förståelse för hur aktiviteter på fritidsgården är normativa och reglerande vilket påverkar deltagandet och delaktigheten i verksamheten. Att vara en mötesplats för alla kräver därmed reflektion kring aktivitetens utformande då det påverkar vilka ”alla” är. Det relaterar till Lundgren Asllas idé kring normkritiken som en aktiv och pågående process vilket vänder blicken mot verksamheten istället för barn och unga.¹⁴⁷

Vikten av ett aktivt tänk kring vilka aktiviteter som erbjuds och hur de utformas betonar även Magnus. Magnus har arbetat med våldsprevention i skolverksamheten och berättade följande kring arbetet med aktiviteter inom fritidsgårdarna.

---

¹⁴⁷ Lundgren Aslla, 2019, s.193.

Magnus: När jag började [årtal] så tog vi bort biljard- och pingisbord på våra fritids-
gårdar i [stadsdelen], det tog ett litet tag innan det landade hos all personal och varför
man gjorde det liksom. Idag så förstår alla det på ett helt annat sätt, varför vi behöver
göra vissa saker och jobba med vissa saker. Det har skett en jättestor förändring först
och främst i personalgruppen med en ökad förståelse för dom här frågorna. (...) Att
det ska vara aktiviteter som är fria från våld helt enkelt, och det märks.

Andreas och Magnus talar om vikten att tänka kring aktivitetens utformande för att så
många grupper som möjligt ska kunna vara delaktiga i verksamheten och att de ”traditi-
onella” aktiviteterna kan bidra till exkludering. Denna typ av praktik kan ses som ett
motstånd kring normaliseringen av vad för aktiviteter som anses vara naturliga, vilket
produceras kring en essentiell förståelse av kön. I förhållande till den normkritiska peda-
gogiken riktas här fokus mot normerna och praktiker som kan vara exkluderande än
gentemot subjektet som exkluderas.¹⁴⁸

Genomgående i materialet är också ungas inflytande för verksamhetens aktiviteter
och flera berättar om vikten av att verksamheten utgår från de unga, då verksamheten är
till för dem. Fritidsgårdsverksamheten skiljer sig på flera sätt från skolans struktur och
handlar om ett informellt lärande och präglas därmed inte nödvändigtvis av dikotomin
lärare/student. Däremot präglas verksamheten av dikotomin vuxen/ung, och det fokus
som finns på ungas inflytande visar på en kritisk pedagogik som överensstämmer med
hooks fokus på studenter som aktiva subjekt.¹⁴⁹ Det är ett exempel på en praktik där in-
kludering i termer av delaktighet betonar vikten av ungas makt i verksamheten.

En annan del som lyfts är lokalens utformande och möblering. I avsnittet *Delaktig-
het – en fråga om funktionalitet?* berättade Sara bland annat om hur personer med rullstol
inte ens kommer in genom dörren på vissa av mötesplatserna i stadsdelen hon arbetar i.
Det lyfter en spänning i att trots att aktiviteter utformas av och för ungdomar är det fort-
farande unga som inte har möjlighet att komma in genom dörren. Ur en förståelse av
Ahmed uttrycks här en gränsdragning mellan och hur skillnader av kroppar görs.¹⁵⁰ Det
visar också en avpolitiserad kring vem som har möjlighet att delta. Det faktum att vissa
ungdomar på grund av sin, enligt normen, avvikande kropp inte ens kommer in genom
dörren visar hur makt fysiskt sätter sig i väggarna. Väggarna blir en gränsdragning för

---

¹⁴⁸ Henriksson, 2017, s.149.

¹⁴⁹ hooks, 1994, s.8-9.

¹⁵⁰ Ahmed, 2000, s.21, 42, 43.

vilka som är välkomna, och behöver inte uttryckas med ord då arkitekturen blir en maktapparat i sig.¹⁵¹ Att unga får vara med och forma verksamheten är positivt men det kan inte enskilt ses som en tillräcklig praktik för en inkluderande verksamhet då det fortfarande finns de facto väggar som stänger ute personer som inte matchar normen och därmed aldrig får tillgång till inflytande. Ungas inflytande och makt i verksamheten är onekligen något positivt men kräver också att frågor ställs om vilka unga som har tillgång till rummet och därmed inflytande.

Magnus berättar också om betydelsen av rummet för tjejers inkludering i verksamheten.

Magnus: För traditionellt så är 90 procent av personalgruppen snubbar det är biljardbord, pingisbord aa men allt är någonstans, scenen är satt för snubbar. Och det är klart att ”aa men tjejer är välkomna” jag tror inte att man har gjort analysen.

Längre fram i samtalet poängterar Magnus även,

Magnus: För många år sen var det så ”vi gör en skapandehörna här borta där dom kan pyssla” haha för det trodde man att tjejer var intresserade av. Men man var ju fortfarande tvungen att gå igenom hela fritidsgården där alla dom här 16, 17 åriga grabbarna stod. (...) Men är du 13, 14 årig tjej och går genom en grupp 16, 17 åriga grabbar så är ju bara det en utmaning i tonåren. Men det blev ofta så man gjorde. Och då tyckte man att man jobba med inkludering ”ja men vi har ju vår skapandehörna här” men det är ingen som kommer?

Återigen uttrycks en problematik kring avpolitiserad inkludering, att begreppet gör lite i sig om det inte görs en kontextuell maktanalys. Att ”scenen är satt för snubbar” ger uttryck för könsnormer inom fritidsgården och hur det blir en konstituerande makt för delaktighet i fritidsgårdens rum och aktiviteter. Jag läser Magnus berättelse som att det finns osynliga och tydliga gränsdragningar på fritidsgården. Dels så skapas aktiviteter för tjejer i kontrast till killar menat att aktiviteter utformas utefter en idé om vad killar inte är. Denna utformning av aktivitet kritiserar Magnus själv med en underton att aktiviteter då skapades utifrån en stereotypisk föreställning kring vad killar och tjejer gillar att göra. Samtidigt räcker det inte att det finns aktiviteter som ska attrahera tjejer, utan mansdominansen i verksamheten sätter också gränser för att ta sig genom rummet.

---

¹⁵¹ Dolmage, 2017, s.44, 45.

6.4 Stökiga killar och fritidsgårdens kontraster

I den tidigare forskningen diskuterar och problematiserar flera forskare idén om fritidsgårdens brottsförebyggande roll i att kunna rädda unga med riskfyllt beteende. Ett riskfyllt beteende kan innebära flera saker men i den här kontexten hänvisar det främst till risken att bli eller att vara kriminell. Även i bakgrunden lyfts fritidsgårdens roll av att bemöta samhällsproblem och undvika ”negativa gängbildningar.”¹⁵² I materialet är uttalanden om *stökiga killar* återkommande. I följande avsnitt kommer jag att diskutera hur idén om riskfyllda killar relaterar till uppdraget att vara en mötesplats för alla men också hur den stökiga killen som subjekt tar form genom styrningen. Avsnittet kommer även belysa pedagogiska praktiker som gör motstånd till en sådan homogeniserad bild.

Eva arbetar som chef i vad som kallas för ett utsatt område. När hon berättar om det pedagogiska arbetet på fritidsgården knyter hon an det till platsen på följande sätt,

Eva: Här skjuts det en hel del, vad gör vi av det? Hur bemöter vi barnen i det? Vad händer med ungdomar som bor i såna miljöer, där det händer såna här saker, där man kan bli påskjuten, där kompisar kan bli dödade eller någon i närheten?

Skjutningar beskrivs som en del av vardagen för barn och unga som bor i området, vilket Eva även menar formar ungas identitetsskapande.

Eva: Så att vi får bort, någonstans så lever ju vi i den här miljön där det har varit tufft att vara gängkriminell. Det är den vägen man går. Men nu känns det, jag vet inte, men känslan är väl lite annorlunda idag. Nu är det så farligt att vara gängkriminell, alltså man är inte det så länge för det finns risk att man blir skjuten. Så då vill man inte bli det och då tänker jag att fritidsgården skulle kunna bli ett annat alternativ där man kan få en annan identitet och bli något annat än gängkriminell (...).

Kriminalitet beskrivs som en del av vardagen för unga i området både som något en är, och något en utsätts för (”man kan bli påskjuten, kompisar kan bli dödade.”) Det faktum att platsen är ett *utsatt* område är betydande för att navigera i beskrivningen av unga i området. I kontrast till den militarisering som Thapar-Björket, Molina och Rana Villacura problematiserar beskriver Eva hur hon hoppas att fritidsgården kan vara ett alternativ till att vara något annat än gängkriminell, en intervention baserad på social välfärd snarare

---

¹⁵² Persson, 1981, s.12-13.

än polisiär kontroll. Däremot finns det en problematik som Thapar- Björket, Molina och Rana Villacura och även Bredström belyser i att kriminalitet vävs in i ungdomskulturen i ett socioekonomiskt utsatt område där många har invandrarbakgrund. Det riskerar att reproducera en bild av kriminalitet kopplat till området och rasifierade unga, vilket producerar en homogen bild av unga i området.¹⁵³

Fritidsgården ställs här i kontrast till det kriminella livet, där deltagande i verksamheten kan ses som en reglering av ungdomars identitet då de får möjligheten att skapa en ny. Här uppstår en spänning i att vara en mötesplats för alla, då alla beteenden inte är välkomna. Att kriminalitet inte är acceptabelt på fritidsgården (eller någon annanstans) är inget kontroversiellt och mitt syfte är inte att underminera problem med kriminalitet eller att frångå allvaret i att det finns barn och unga lever i miljöer där deras vänner bli skjutna. Däremot vill jag problematisera hur synen på ungdomar i dessa områden tar form utan att se det till strukturella ojämlikheter.

Med en intersektionell analys så knyts kriminaliteten inte an till strukturella ojämlikheter som fattigdom, bristande skolgång eller liknande utan beskrivs som något som är ”tufft”. Det finns något paradoxalt i att beskriva kriminalitet knutet till individualism (en väljer att vara kriminell, men också när en inte vill vara det på grund av farorna) samtidigt som fritiden som socialpolitisk intervention kan hjälpa unga att skapa ett nytt liv. Samtidigt är det inte socialpolitiska tillkortakommanden som beskrivs vara anledningen till att unga hamnar i kriminalitet. Det knyter an till den spänningen som finns i Baldrigges paradox av viljan att göra väl men samtidigt hamna i en förståelse av unga som risk frånkopplat större strukturer om ojämlikhet.¹⁵⁴ Vidare berättar det också om en maktdynamik i inkluderingsarbetet som relaterar till Dahlstedt och Fejes avseende deras problematisering av hur synen på områden och därmed unga som utsatta kan bidra till ytterligare stigmatisering.¹⁵⁵

Ungdomskriminalitet eller bilden av unga som kriminella är ingen struktur som fritidsgårdsverksamheten enskilt kan lösa eller beskyllas för. I linje med Baldrige bör verksamheterna däremot inte utgå från idén om en kultur av ungdomskriminalitet som beskyller individen. Det finns därmed en spänning i att den riskfyllda ungdomen skapas utifrån en rasifierad och homogeniserad bild av vem som är kriminell, och som Bredström lyfter är det bekymmersamt hur denna bild av vem som är *den stökiga killen* formas utan

---

¹⁵³ Thapar-Björkert, Molina, Rana Villacura, 2019, s.151.; Bredström, 2007, s.168-169.

¹⁵⁴ Baldrige, 2020, s.618.

¹⁵⁵ Dahlstedt och Fejes, 2018, s.137.

hänsyn till strukturella ojämlikheter.¹⁵⁶

Det fokus som finns på kriminalitet måste dock förstås i relation till en historisk kontext av fritidsgårdens uppdrag som förebyggande insats, främst för killar.¹⁵⁷ Som nämnt i bakgrunden finns det generellt ett övergripande fokus på (ungdoms)kriminalitet och unga i riskzon där fritiden menas vara en preventiv åtgärd. Kopplat till Bredström har fritidsgården historiskt också präglats av idén om att vara en räddning för unga i rasifierade områden.

Flera av deltagarna i materialet riktar dock kritik mot detta i att fritidsgården inte kan ses som ”ett tillhåll” för unga utan att det handlar om att skapa meningsfulla och roliga aktiviteter. Andreas berättar om vikten i att se individen gällande aktivitetens meningsfullhet och att inte klumpa ihop ungdomar.

Andreas: (...) det här går lite mer mot killar än tjejer men ungdomar som är på väg mot den lite mindre bra sidan rent umgängemässigt, den är jobbig att möta. Du kan ofta se på ungdomars blick att dom inte vill vara där men dom har inte någon annanstans att passa in i umgänget, det är oftast en han, eller det är dom fallen jag har jobbat utifrån att det är en han, dom är väldigt mån om att dom inte vill vara i den situationen, men dom känner heller ingen tillit till att kunna vara med något annat eller göra något annat heller, så dom är i sån här limbosituation, dom vet att dom ska inte göra det och dom vet att inte passar in där, men dom passar inte heller in någon annanstans och det här är det närmsta dom passar in i. Och det är en ganska sorglig verklighetsbild att uppleva. (...) så det gäller att du möter dem på en individnivå. Och inte ”Tjena grabbar vad vill ni göra” utan du måste ta tag i en person.

Andreas berättar här om en av utmaningarna i sitt möte med ungdomar, ofta killar som är på väg till den ”lite mindre bra sidan umgängemässigt”. Andreas berättelse ger en inblick i hur exkludering kan ta sig i uttryck för unga som inte känner att de passar in. Min studie ämnar inte att gå in i ungdomars upplevelse av inkludering/exkludering, men det visar på en mer nyanserad bild kring den stökiga killen och konsekvenserna av att känna att en inte passar in. Utmaningen Andreas beskriver visar på en inkluderande praktik som ifrågasätter den homogeniserade bilden av stökiga killar. I kontrast till killar som en homogen grupp, finns här ett motstånd gentemot essentiella kategorier och vikten av att se till vad individen vill göra på sin fritid.¹⁵⁸ Jag tolkar det som ett uttryck för ifrågasättandet av

---

¹⁵⁶ Bredström, 2007, s.158.

¹⁵⁷ Se Persson, 1981, s.12-13.

¹⁵⁸ De los Reyes, Molina, Mulinari, 2007, s.20.

”grabbgänget” som kategori och en praktik som problematiserar att bemöta ungdomsgrupper som enhetliga subjekt. Det visar i sin tur en ny spänning i ”alla” och vikten av se till den enskilda ungdomen som deltagare i fritiden.

Sandra betonar också att se till den enskilda ungdomen i frågan om vad en meningsfull fritid är,

Sandra: För mig skulle jag säga, jag vill att när en ungdom lämnar verksamheten oavsett vad den ungdomen har valt att göra ska känna att dom går därifrån och är nöjd med vad den har gjort av sin tid den här kvällen. Om det är så är att bara ligga i en soffa och snacka om fotboll med någon, men om den ungdomen känner sig nöjd med det, för det är det den behöver så tycker jag att den har fått en meningsfull fritid. Så egentligen så är det svårt att säga vad som är det, för jag känner inte att jag kan avgöra det utifrån en aktivitet. Utan det handlar om vad behöver den specifika ungdomen för något. Vissa kan behöva aktiveras genom att röra på sig mer, vissa behöver bara få slappna av och göra ingenting för den gör jättemycket.

Sandra gör också motstånd mot att möta unga som en homogeniserad grupp. Fritidens betydelse måste utgå från vad den specifika ungdomen känner att den behöver och tycker är meningsfullt. Här relaterar att vara en mötesplats för alla till en idé om meningsfullhet som finns inom den tidigare forskningen i att unga måste bemötas utefter deras personliga utveckling snarare än som en risk eller en homogen grupp.¹⁵⁹

Priya som arbetar i ett så kallat utsatt område framhåller också fritidsgårdens roll att skapa framtidstro hos unga.

Priya: (...) flera saknar framtidstro, det kan vara att, [stadsdelen] är ju ett utsatt område enligt polisen (...) Och när man växer upp med ett sånt märke liksom, ”att jag kommer från ett utsatt område”, så är man inte stolt och så förlorar man sitt hopp över sin framtid eller att jobba för sin framtid på ett bra sätt. Det finns massa andra alternativ som är självskadande för unga som är ganska lätt att bli indragen i och det är jätteviktigt att ha meningsfulla aktiviteter som faktiskt engagerar dom på ett bra sätt som skapar den tron.

Priya beskriver hur stigmatisering av stadsdelen påverkar unga i området genom att de inte känner sig stolta och tappar framtidstron. Priya ger uttryck för en struktur här om hur diskurser och kategoriseringar av områden påverkar människors levnadsvillkor vilket

---

¹⁵⁹ Se Baldrige 2020, Galanakis 2016.

knyter an till Johansson och Molina.¹⁶⁰ Återigen berättar det om en problematik i att homogenisera platser och områden samt hur det får materiella konsekvenser för de som bor i området. Det bekräftar också att inkludering som praktik inte kan utgå från en stigmatiserande bild av unga, då det är detta som bland annat bidrar till bristen av framtidstro. Det går i linje med Galanakis om att snarare än att sammanlänka unga med kriminalitet måste en se deras potential och forma verksamheten för deras utveckling.¹⁶¹ Samtidigt aktualiserar det också Fejes och Dahlstedts forskning kring hur bilden av unga utan framtidstro också kan bidra till stigmatisering.¹⁶² Temat visar därmed på hur arbetet med inkludering kan se ut men uttrycker också maktdynamiker som kan vara stigmatiserande för unga. Med hjälp av Brown och Ahmed bekräftar det att arbetet med inkludering är en politiserande praktik.

6.5 Styrning för gallerierna

Jag har i föregående teman till viss del gått in på styrningens betydelse för den dagliga verksamheten. I det här temat kommer jag att fokusera mer på hur nyliberala logiker är inbäddade i verksamhetens organisering som governmentaltitet, vilket i sin tur påverkar det dagliga arbetet både gällande mätning av resultat och arbetets struktur.

Inbäddat i den nyliberala logiken är resultat och hur dessa mäts en betydande del. I intervjuerna berättade majoriteten av deltagarna att resultat mäts genom att titta på öppetider, hur många som besöker verksamheten och hur många killar respektive tjejer som besöker fritidsgården. Nedan problematiserar Andreas det fokus som finns på antalet som besöker verksamheten,

Andreas: Men det är mycket press uppifrån att det ska vara öppet, men vi har en grundbemanning på tre i hela verksamheten, så när vi är två, då är det en verksamhetsfråga då ska man inte jobba, då ska man ringa till vikarie eller förflytta och göra om schemat. Men oftast när det är två så får man något samtal från någon chef som säger ”Men ni klarar väl er på två? Det är ganska lugnt ikväll, det är ju onsdag” Vissa står ju på sig och säger nej, medan vissa säger ja. Men om det är 30, 40 personer [unga som besöker verksamheten]. Tänk dig 40 personer på två. Det ska inte få finnas överhuvudtaget. Det här är ju inget som skyltas utåt med. Det enda som skyltas utåt med det hela är att det var 40 besökare. Inte att två personer går på knäna och måste springa

---

¹⁶⁰ Johanson, Molina, 2007, s.229.

¹⁶¹ Galanakis, 2016, s.211.

¹⁶² Dahlstedt och Fejes, 2018, s.137.

mellan varandra och en kan inte gå på toa för att då blir den andra själv med 40 personer. Så det fula skyltas inte med, men det fina utåt skyltas väldigt tydligt med.

Andreas berättar om en styrning som värdesätter kvantitet för kvalitet. Det som värderas är hur många som besöker verksamheten över personalens välmående och verksamhetens innehåll. Situationen manifesterar en ekonomisk prioritering som reglerar verksamhetens utformning. Med utgångspunkt i Browns teori om nyliberalism som konstruerande praktik ger Andreas uttryck för en situation där marknadens värderingar, kostnad och effektivitet blir styrande logik trots att det tummar på både kvalitén i verksamheten och personalens välmående.¹⁶³ Det läggs också ett emotionellt ansvar på fritidsledaren att säga nej trots att denne inte borde arbeta om verksamheten är underbemannad. Att ringa in vikarie eller lägga om schemat kostar med sannolikhet både effektivitet och pengar vilket krockar med den nyliberala logiken.

Det uppstår också en spänning i relation till kärnan i verksamheten, att kunna erbjuda meningsfulla aktiviteter men även arbetet med inkludering. Flera av deltagarna nämner fritidsgården som en arena för relationsskapande och vikten av att se alla som kommer in i verksamheten och bemötandet av unga. Om en knappt hinner gå på toa under sin arbetstid påverkar det troligen det interaktiva arbetet vilket rollen som fritidsledare till stor del handlar om. Denna logik bekräftar vikten av att se verksamheten ur en kapitalistisk ideologi och vad det ger för förutsättningar till att strukturera arbetet.¹⁶⁴

De prioriteringar som finns i mätningen visar också på ett glapp mellan styrning och fritidsgårdens mjuka värden. Sara beskriver följande,

Sara: Från politikernas håll har vi ju krav på oss att dokumentera hur många som kommer till oss. Aa men 10 stycken, men inte hur många som hade kul när dom var hos oss, eller som upplevde att det var viktigt och värdefullt att få vara på fritidsgården.

Sara bekräftar det fokus som finns på, och intresset från politisk håll, gällande hur många som besöker verksamheten. Återigen blir det som anses vara konkret (siffror) det som kan mätas och i marknadens idé kan generera pengar. Det är också det som tycks prioriteras snarare än hur verksamheten är meningsfull för de som besöker den. Samtidigt lyfter

---

¹⁶³ Brown, 2005, s.37, 39, 40, 41, 43.

¹⁶⁴ De los Reyes, Molina, Mulinari, 2007, s.23.

Sara svårigheten i att dokumentera mjuka värden i verksamheten.

Sara: Och det svåra med det här är ju när man pratar om dom mjuka värdena, att jag vet att den ungdom som jag pratat med under kvällen, att jag har hjälpt den personen med att ”ja det känns helt okej fast jag var jätteledsen och hade inga vänner innan så var det en fritidsledare som såg mig idag och bekräftade hur jag mår”, hur dokumenterar man det? Det är ju jättesvårt.

Det finns därmed ett glapp i prioriteringen mellan den nuvarande mätningen och verksamhetens faktiska innehåll och personalens kompetenser. Både Saras och Andreas berättelser vittnar om spänningen mellan styrningen och det dagliga arbetet. Den övergripande problematiken som de belyser är att en kvalitativ verksamheten inte handlar om att mäta siffror och kan urvattna det primära målet i att erbjuda en meningsfull fritid.

En ytterligare spänning som inte uttryckligen nämns men med sannolikhet också är en utmaning är huruvida kritiska reflektioner både kring inkludering och att vara en mötesplats för alla kan vara en del av arbetet om en knappt hinner gå på toa. Arbetet med dessa frågor är både komplexa och tar tid och måste således ges utrymme att arbeta med i verksamheten.¹⁶⁵ Marknadens idé om effektivitet krockar här med den tid och reflektion som krävs för att arbeta med pedagogik. Arbetets organisering har därmed påverkan för kvalitén i verksamheten något Magnus, som har personalansvar berättar om,

Magnus: Det är ju enklare att jobba kontinuerligt och kompetenshöja om dom här frågorna om man har en personalgrupp som är heltidsanställd. Tillskillnad mot andra stadsdelar där jag vet att man har haft kanske en samordnare eller en föreståndare på varje gård eller mötesplats och resten är bara timmisar [timanställda] som kommer in och jobbar sina kvällar.

I relation till Magnus uttalande understryker flera av deltagarna att arbetet med inkludering är pågående och komplext. Det visar på den motsättning som Björkman lyfter i att normkritik inte kan ses som något som ”bockas av”.¹⁶⁶ Magnus lyfter en utmaning i att arbetet med normer blir svårt om verksamheten främst baseras på timanställda. Arbetet med kompetenshöjning måste präglas av en långsiktighet som är svår att få till i dagens verksamheter på grund av anställningsformen som präglar branschen. Det understryker

---

¹⁶⁵ Se Björkman, Bromseth, 2019.

¹⁶⁶ Björkman, Bromseth, 2019, s.28.

att det måste finnas en politisk vilja att arbeta med normer men också att se över arbetets struktur och organisering för att det ska finnas förutsättningar för ett kritiskt pedagogiskt arbete.

Styrningens påverkan sätter sig därmed både i kroppen på de som arbetar ("vi går på knäna") men lägger också grunden för verksamhetens förutsättningar att arbeta med utveckling av verksamheten och kvalitén. Det är därmed centralt att förstå verksamhetens organisering ur en nyliberal ideologi och kapitalistisk struktur då det genomsyrar och reglerar verksamhetens prioriteringar, och i sin tur, det dagliga arbetet.¹⁶⁷

6.6 En sammanfattande slutsats

Den här studien avser att diskutera, analysera och svara på frågorna om hur personer inom fritidsgårdsverksamheten arbetar med inkludering, vilka maktdynamiker som uttrycks i inkluderingsarbetet, vilka spänningar som finns i fritidsgårdsverksamhetens vision att vara en mötesplats för alla och om personer som arbetar inom fritidsgårdsverksamheten upplever någon styrning från Storstadens kommun och chefer samt hur det påverkar deras dagliga arbete. Det övergripande syftet med studien har varit att generera kunskap som kan bidra till att fler unga kan få en meningsfull fritid.

Arbetet med inkludering är komplext och analysen visar att det tar sig i olika uttryck. Inkluderingsarbetet tar både i form av att arbeta riktat mot olika målgrupper men även i formandet av aktiviteter och skapandet av rummet. Med hjälp av Brown och Ahmed bör arbetet med inkludering diskuteras som normativa och politiserande processer vilket skapar och reglerar subjekt (unga).

I målet att skapa meningsfulla mötesplatser och en meningsfull fritid måste inkludering som praktik därmed diskuteras kritiskt. Med en intersektionell analys så kan arbetet med målgrupper till viss del problematiseras i relation till skapandet av homogenerade och essentiella kategorier. Ur analyskategorierna heteronormativitet, funktionsmak-tordning och rasifiering skapas bland annat gränsdragningar av den andra. Som diskuterat kan det bidra till en ensidig förståelse av makt som främst är relationell mellan könen, en hegemoni som den intersektionella feminismen kritiserar och som osynliggör andra makt-strukturer och gruppers heterogenitet.

Arbetet med inkludering av unga i utsatta områden måste också problematiseras för

---

¹⁶⁷ Brown, 2005, s.37, 39, 40, 41, 43.; De los Reyes, Molina, Mulinari, 2007, s.23.

att frångå en homogenisering av kriminalitet där fritidsgården också beskrivs som en kontrast samt för motverka en stigmatisering av unga som utsatta. Det placerar sig inom Baldrige, Galanakis, Thapar-Björkets et al. problematisering av vilka unga som beskrivs som en risk och hur det måste förstås utifrån strukturella ojämlikheter än något hos individen. Inkluderingsarbetet kan därmed inte ses som en neutral praktik utan opererar ständigt utifrån olika maktdynamiker. Det relaterar till forskning om normalisering i feministiska välfärdsstudier och att vardagliga praktiker måste ifrågasättas för att komma ifrån en hämmande stauts-quo.

Samtidigt har deltagarna berättat hur arbetet med inkludering innefattar kritiska pedagogiska praktiker. Det kan handla om att bryta bilden av homogeniserade ”grabbgäng”, att med en kritisk blick utvärdera så att aktiviteter och lokaler blir mer tillgängliga eller att unga med funktionsvariation ska ses som norm. Ungas inflytande nämns också som en central del. Dessa praktiker placerar sig inom det normkritiska fältet och en pedagogik som centrerar unga som aktiva deltagare i verksamhetens utformande.

Med en vision att vara en mötesplats för alla har uppdraget en övergripande spänning i att denna vision kan ses som ett verktyg för motstånd, vilket hänvisar till att det faktum att mötesplatsen ska vara till för alla också används som belägg till att kritiskt reflektera vilka som deltar i fritidsgårdsverksamheten. Samtidigt är visionen om att alla också något som ser förbi strukturer och förutsätter att det bara är att komma in genom dörren. Även här är en intersektionell analys aktuellt och betydelsen av teorier som kan ifrågasätta avpolitiseringsen av ”alla”. Det knyter an till Haritaworn och Dolmages studier om plats och att kritiskt reflektera över vilka som ingår i alla.

Styrningen har haft påverkan för arbetet både i mekanismer kring hur resultat mäts där siffror emellanåt tycks väga tyngre än kvalité. Det har teoretiserats genom en analys av nyliberal logik som governmentalitet vilket präglar verksamhetens organisering och normer. Vidare knyter det an till hur arbetet för att skapa meningsfulla mötesplatser och kritisk pedagogik inte kan utgå från en checklista utan måste präglas av långsiktighet, något den normkritiska pedagogiken också betonar.

Med en avslutande koppling till Baldriged paradox, tvivlar jag inte på fritidsgårdsverksamhetens vilja att göra väl och att skapa en plats och fritid som är så bra som möjligt för unga, och det görs mycket. Arbetet kan däremot inte stanna i begrepp som inkludering eller i visionen om att verksamheten är till för alla. I den svenska kontexten, med en inbiten identitet om att vara jämställd, är det av vikt att ifrågasätta praktiker som avser att inkludera och ”hjälpa” unga för att göra motstånd mot idéer som kan vara stigmatiserande

och hamna i essentiella förklaringar av ungdomsgruppen. Det är i det arbetet som meningsfulla platser och en meningsfull fritid skapas.

7 Avslutande diskussion

En uppsats kommer inte utan sina utmaningar. Paradoxalt till min problematisering av fritidsgården vision att vara en mötesplats för alla har jag själv mött utmaningar i att skriva en uppsats om en mötesplats och en fritid som ska vara för alla.

Jag har många gånger bekymrat mig över en känsla av spretighet och funderat på om min analys hade haft ett större djup om jag riktat in mig på en av uppsatsens områden eller en målgrupp. Samtidigt så är heterogeniteten som materialet påvisat viktig för att komma åt fritidsgårdsverksamhetens arbete och belysa hur komplexa (och viktiga) frågor med ungas fritid är. Jag hoppas det kan bidra till, och argumentera för behovet av genusvetenskapen i verksamheter som fritidsgården. Utefter uppsatsens resultat hade jag i framtiden gärna forskat vidare om ungas upplevelser av fritidsgården. Det är allt eftersom med unga i fokus som jag skrivit den här uppsatsen.

I relation till bristen av dokumentation som funnits om fritidsledares arbete upplevde jag att intervjuer var en lämplig metod för att samla in material. Konsten att göra en bra intervju ska inte underskattas och i min strategi att ställa mer öppna frågor finns rädslan att jag missat något som hade fångats upp med mer specifika frågor. Som nämnt i bakgrunden är unga nyanlända också en prioriterad grupp som jag inte har lyft i min analys. Det vilar på min bedömning av att jag inte hade material nog om målgruppen. Här tror jag att min uppsats hade gynnats av att fråga mer specifikt om arbetet med målgrupper för att undvika den frånvaro som gruppen har i studien. Det är något jag tar med mig i framtiden.

Med blicken mot en framtid som inte uppslukas av en pandemi tror jag även att etnografiska studier kan vara passande som metod för att få fördjupade kunskaper om det dagliga arbetet och en fysisk upplevelse av lokaler och aktiviteter. Jag tror också att en diskursanalys skulle ge möjlighet att djupdyka i språket och analysera de diskurser som jag också till viss del sett i mitt eget material.

Avslutningsvis, med sitt emancipatoriska mål ser jag intersektionella och kritiska teoretiska ramverk som en viktig del i förändringsarbetet, särskilt i en svensk kontext och i verksamheter som innefattar barn och unga. Jag hoppas att personer som arbetar med unga och fritidsfrågor kan dra nytta av uppsatsen och att den kan bidra till fortsatta kritiska reflektioner om hur vi tillsammans med unga kan skapa meningsfulla mötesplatser och en meningsfull fritid.

Referenser

Ahmed, Sara, *On being Included: racism and diversity in institutional life*, Duke University Press, Durham, 2012.

Ahmed, Sara, *Strange Encounters: Embodied others in post-coloniality*, Routledge, London, 2000.

Archibald, Mandy M., Ambagtsheer, Rachel C., Casey, Mavourneen G., Lawless, Michael, "Using Zoom Videoconferencing for Qualitative Data Collection: Perceptions and Experiences of Researchers and Participants" *International Journal of Qualitative Methods*, Vol.18, 2019, s.1-8.

Baldrige, Bianca J., "The Youthwork Paradox: A case for Studying the Complexity of Community-Based Youth Work in Education Research", *Educational Researcher*, Vol.49 (8), 2020, s.618-625.

Baldrige, Bianca J., Beck, Nathan, Medina, Juan Carlos, Reeves, Marlo A., "Toward a New Understanding of Community-Based Education: The Role of Community-Based Educational Spaces in Disrupting Inequality for Minoritized Youth", *Review of Research in Education*, Vol.41, 2017, s.381-402.

Batsleer, Janet, "Youth work, social education, democratic practice and the challenge of difference: A contribution to debate", *Oxford Review of Education*, Vol.39 (3), 2013, s.287-306.

Bilge, Sirma, "Intersectionality Undone", *Du Bois Review: Social Science Research on Race*, Vol.10 (2), 2013, s.405-424.

Björkman, Lotta, Bromseth, Janne "Introduktion" i Björkman, Lotta, Bromseth, Janne, (red.) *Normkritisk pedagogik: Perspektiv, utmaningar och möjligheter*, Studentlitteratur, Lund, 2019, s.1-40.

Braun, Virginia, Clarke, Victoria, "Thematic Analysis" i Cooper, Harrid (red.), *APA Handbook of Research Methods in Psychology*, American Psychological Association, Washington DC, 2012, s.57-71.

Bredström, Anna, "Maskulinitet och kamp om nationella arenor – reflektioner kring bilden av "invandrarkillar" i svensk media" i de los Reyes, Paulina, Molina, Irene, Mulinari, Diana (red.) *Maktens (o)lika förklådnader: Kön, klass och etnicitet i det postkoloniala Sverige*, Atlas, Stockholm, 2007, s.158-179.

Bromseth, Janne, "Normkritisk pedagogik – rötter och fötter" i Björkman, Lotta, Bromseth, Janne, (red.) *Normkritisk pedagogik: Perspektiv, utmaningar och möjligheter*, Studentlitteratur, Lund, 2019 s.41-72.

Brown, Wendy, *Edgework: Critical Essays on Knowledge and Politics*, Princeton University Press, Princeton, 2005.

Brown, Wendy, *Regulation aversion: tolerance in the age of identity and empire*, Princeton University Press, Princeton, 2006.

Butler, Judith, *Gender Trouble*, Routledge, New York, 1999.

Chiumento, Anna, Mauchin, Laura, Rahman, Atif, Frith, Lucy, "Online interviewing with interpreters in humanitarian contexts" *International journal of qualitative studies on health and well-being*, Vol.13, 2018, s.1-10.

Dahlstedt, Magnus, Fejes, Andreas, "Fritidsgården och utanförskapets resurser – viljan att förebilda" i Dahlstedt, Magnus (red.) *Förortsdrömmar: Ungdomar, utanförskap och viljan till inkludering*, Linköping University, Linköping, 2018, 127-138.

De los Reyes, Paulina, Molina, Irene, Mulinari, Diana, "Introduktion – Maktens (o)lika förklädnader" i de los Reyes, Paulina, Molina, Irene, Mulinari, Diana (red.) *Maktens (o)lika förklädnader: Kön, klass och etnicitet i det postkoloniala Sverige*, Atlas, Stockholm, 2007, s.10-27.

De los Reyes, Paulina, Mulinari Diana, "Hegemonic Feminism Revisited: On the Promises of Intersectionality in Times of the Precarisation of Life", *Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, Vol.28(3), 2020, s.183-196.

Dolmage, Timothy Jay, *Academic Ableism; Disability and Higher Education*, University of Michigan Press, Ann Arbor, 2017.

Doucet, Andrea, Mauthner, Natasha S., "Feminist Methodologies and epistemology" i Bryant, Cifton D., Peck, Dennis L., (red.), *Handbook of 21st Century Sociology*, Sage, Thousand Oaks, 2006, p.36-42.

Dovemark, Marianne, "How private 'everyday racism' and public 'racism denial' contribute to unequal and discriminatory educational experiences", *Ethnography and Education*, Vol. 8 (1), 2013, s.16-30.

Ekholm, David, *Sports as a Means of Responding to Social Problems: Rationales of Government, Welfare and Social Change*, Department of Social and Welfare Studies, Linköping University, Linköping, 2016.

Eynon, Rebecca, Fry, Jenny, Schroeder, Ralph, "The Ethics of Online Research", i Fielding, Nigel G., Lee, Raymond M., Blank, Grant, (red.) *The SAGE Handbook of Online Research Methods*, SAGE Publications, London, 2017, [ebok], print pages. 19-37.

Fahlgren Siv, "About Getting a Daily Life Going: Social Work, Time and Normalization" i Fahlgren, Siv, Johansson, Anders, Mulinari Diana (red.), *Normalization and "Outsiderhood" Feminist Readings of a Neoliberal Welfare State*, Bentham Science, Hilversum, 2011, s.28-38.

Fahlgren, Siv, Johansson, Anders, Mulinari Diana, "Introduction: Challenging Normalization Processes in a Neoliberal Welfare State" i Fahlgren, Siv, Johansson, Anders,

Mulinari Diana (red.), *Normalization and "Outsiderhood" Feminist Readings of a Neo-liberal Welfare State*, Bentham Science, Hilversum, 2011, s.2-16.

Fejes, Andreas, Dahlstedt, Magnus, "Becoming the role model: youth recreation leaders, occupational choice and a will to include", *Discourse: Studies in the cultural politics of education*, Vol.39 (6), 2018, s.901-912.

Galanakis, Michail, "Public Space for Youth? The Case of the Jane-Finch Neighborhood i Toronto", *Space and Culture*, Vol.19 (3), 2016, s.208-223.

Gorman-Murray, Andrew, Johnston, Lynda, Waitt, Gordon, "Queer(ing) Communication in Research Relationships: A Conversation about Subjectivities, Methodologies and Ethics, i Browne, Kath, Nash, Cathernie, J (red.), *Queer Methods and Methodologies*, Routledge, New York, 2010, p.97-112.

Harding, Sandra "Introduction: Standpoint Theory as Site of Political, Philosophic, and Scientific Debate" i Harding Sandra (red.), *The Feminist Standpoint Theory Reader*, Routledge, New York, 2004.

Haritaworn, Jin, "Epilogue: Caressing in small spaces", i Haritaworn, Jin, Moussa, Ghaida, Ware, Syrus Marcus & Rodríguez, Río (red.), *Queering urban justice: queer of colour formations in Toronto*, University of Toronto Press, Toronto, 2018, s.212-218.

Haritaworn, Jin, Moussa, Ghaida, Rodríguez, Río, Ware, Syrus Marcus, "Introduction: Queering Urban Justice" i, Haritaworn, Jin, Moussa, Ghaida, Ware, Syrus Marcus & Rodríguez, Río (red.), *Queering urban justice: queer of colour formations in Toronto*, University of Toronto Press, Toronto, 2018, s.3-28.

Henriksson, Andreas, "Norm-critical rationality: emotions and the institutional influence of queer resistance", *Journal of Political Power*, Vol.10 (2), 2017, s.149-165.

Hesse-Biber, Sharlene Nagy, "The Practice of Feminist In-Depth Interviewing" i Hesse-Biber, Sharlene Nagy, Leavy, Patricia Lina (red.), *Feminist Research Practice*, Sage, Thousand Oaks, 2007, [ebok], print pages. 110-148.

Hill Collins, Patricia, Bilge, Sirma, *Intersectionality*, Cambridge: Polity Press, 2016.

Holmberg, Linnéa, Börjesson, Mats, "Ideological Dilemmas in Leisure-time Centers", *Nordic Studies in Education*, Vol.35 (3-4), 2015, s.313-331.

hooks, bell "Choosing the margins as a space of radical openness" *Framework: The Journal of Cinema and Media*, Vol.36, 1989, s.15-23.

hooks, bell, *Teaching to transgress: education as the practice of freedom*, Routledge, London, 1994.

Johanson, Susanne, Molina, Irene, "Kön och ras i rumsliga konstruktioner" i De los Reyes, Paulina, Molina, Irene, Mulinari, Diana (red.) *Maktens (o)lika förklädnader: Kön, klass och etnicitet i det postkoloniala Sverige*, Atlas, Stockholm, 2007, s.229-248,

Karlsson, Mikael Mery, *Gå eller rulla- alla vill knulla!: Fuktionrättsaktivism i nyliberala landskap*, Arkiv Förlag, Lund, 2020.

Kvale, Steinar, "Dominance Through Interviews and Dialogues", *Qualitative inquiry*. Vol.12 (3), 2006, s.483, 485.

Leavy, Patricia, "Feminist Postmodernism and Poststructuralism" i Hesse-Biber, Sharlene Nagy, Leavy, Patricia Lina (red.), *Feminist Research Practice*, Sage, Thousand Oaks, 2007, [ebok]print pages. 83-108.

Leavy, Patricia, Harris, Anne, *Contemporary Feminist Research from Theory to Practice*, The Guilford Press, New York, 2019.

Lundgren Aslla, Aisha, "Ett sånt där barn – normkritiska dilemman kring funktionalitet och inkludering" i Björkman, Lotta, Bromseth, Janne, (red.) *Normkritisk pedagogik: Perspektiv, utmaningar och möjligheter*, Studentlitteratur, Lund, 2019, s.183-204.

"Låt fler forma framtiden", SOU 2016:5

Magnússon, Gunnlaugur, Göransson, Kerstin, Lindqvist, Gunilla, "Contextualizing inclusive education in educational policy: the case of Sweden", *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, Vol.5 (2), 2019, s.67-77.

Mason, Jennifer, *Qualitative Researching*, SAGE publications, London, 2018.

McRuer, Robert, *Crip theory: Cultural signs of queerness and disability*, New York, 2006.

Microsoft, "Har jag Skype eller Skype för företag?" <https://support.microsoft.com/sv-se/office/har-jag-skype-eller-skype-f%C3%B6r-f%C3%B6retag-997e00a7-4a6c-4733-87c1-7d8add11ab0>, [hämtad 2021-03-02].

Molina, Irene, De los Reyes, Paulina, "Kalla mörkret natt! Kön, klass och ras/etnicitet i det postkoloniala Sverige" i De los Reyes, Paulina, Molina, Irene, Mulinari, Diana (red.) *Maktens (o)lika förklådnader: Kön, klass och etnicitet i det postkoloniala Sverige*, Atlas, Stockholm, 2007, s.259-278.

Mulinari, Diana, "Vi tar väl kvalitativ metod-det är så lätt", i Sjöberg, Katarina (red.) *Mer än kalla fakta: kvalitativ forskning i praktiken*, Studentlitteratur, Lund, 1999, s.36-57.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, *Ungas rätt till en meningsfull fritid – tillgång, trygghet och hinder*, 2020.

O'Connor, Henrietta, Madge, Clare, "Online Interviewing" i Fielding, Nigel G., Lee, Raymond M., Blank, Grant, (red.) *The SAGE Handbook of Online Research Methods*, SAGE Publications, London, 2017, [ebok], print pages 416-434

Persson, Ulf, *Samhällsnyttan av fritidsgård*, Statens råd för byggnadsforskning, Stockholm, 1981.

Roulston, Kathryn, *Reflective Interviewing; A guide to theory and practice*, Sage Publications, London, 2010.

Skeggs, Beverly, "Situating Production of Feminist Ethnography" i Maynard, Mary, Purvis, June (red.), *Researching Women's Lives from a Feminist Perspective*, Routledge, London, 1994, s.72-92.

Skolverket, "Fritidshem och öppen fritidsverksamhet", 2021-05-10, <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/fritidshem-och-oppen-fritidsverksamhet#Vadaroppenfritidsverksamhet>, [hämtad 2021-05-17].

Skolverket, *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*, 2019.

Solhjell, Randi, Saarikomäki, Elsa, Birk Haller, Mie, Wästerfors, David, Kolind, Torsten, "We are Seen as a Threat": Police Stops of Young Ethnic Minorities in the Nordic Countries", *Critical Criminology*, Vol.27, 2019, s.347-361.

Sveriges Kommuner och Regioner, "Kultur, fritid", <https://skr.se/skr/skolakulturfritid/kulturfritid.50028.html>, [hämtad 2021-05-10]

Sveriges Kommuner och Regioner, "Så styrs kommunen", 2021-03-21, <https://skr.se/demokratiledningstyrning/politiskstyrningfortroendevalda/kommunaltsjalvstyresastyrskommunenochregionen/sastyrskommunen.735.html>, [hämtad: 2021-03-24].

Thapar- Björkert, Suruchi, Molina, Irene, Rana Villacura, Karina, "From Welfare to Warfare: Exploring the Militarisation of the Swedish Suburb" i Keskinen, Suvi, Skaptadóttir, Unnur Dís, Toivanen, Mari, (red.) *Undoing Homogeneity in the Nordic Region: Migration, Difference and the Politics*, Routledge, London, 2019, s.141-161.

Ungdomsstyrelsen, *Mediebildens av fritidsgårdar och andra mötesplatser för ungdomar: Innehålls- och diskursanalys av svensk press 1995-2008*, 2008.

Vetenskapsrådet, *God forskningssed*, 2017.

Zion, Shelley, Allen, Carrie D., Jean, Christina, "Enacting Critical Pedagogy, Influencing Teachers' Sociopolitical Development", *Urban Rev*, Vol. 47, 2015, s.914-933.

Bilaga 1.

De transkriberade intervjuerna finns tillgängliga för granskning.

Intervju 1.

2021-03-10

Längd: 57 min

Intervju 2.

2021-03-11

Längd: 1h 5 min

Intervju 3.

2021-03-16

Längd: 44 min

Intervju 4.

2021-03-23

Längd: 1h 3 min

Intervju 5.

2021-03-25

Längd: 1h 9 min

Intervju 6.

2021-03-25

Längd 44 min